

UNITAT 1

1. LLENGUA I SOCIETAT

➤ Els orígens lingüístics de la llengua catalana.

La **romanització** fou un procés pel qual els pobles ibers i celtas van haver d'acceptar l'organització política, social i econòmica romana. El llatí es va imposar com a llengua, encara que prompte va rebre les influències de les antigues llengües indígenes. Les **llengües romàniques** parlades actualment a la península ibèrica –el gallec, el portugués, el castellà i el català– tenen l'origen en la llatinització de les llengües que parlava la població peninsular abans del romans.

El **llatí** és una llengua indoeuropea originària de la regió del Laci (al centre de la península Itàlica). En temps de l'Imperi romà el llatí es parlava a tota la Mediterrània i en una bona part d'Europa.

Damunt la base lingüística llatina, el català ha rebut influències d'altres llengües. La població preromana del nord-est peninsular parlava iber, basc, celta, grec, etc. Amb l'arribada dels romans, aquestes llengües anaren essent substituïdes pel llatí. El **substrat** són els elements d'una llengua que, al ser substituïda per una altra, passen a la llengua que la substitueix. Són substrat iber mots com esquerra, pissarra, o els topònims catalans com Andorra, Aran "vall", etc.

Els visigots es van establir a Espanya en els segles V i VI. Davant una clara minoria respecte als habitants hispanoromans acabaren acceptant la llengua i cultura dels conquerits. El regne visigòtic desaparegué amb l'arribada dels àrabs (711), que conqueriren en pocs anys tota la península.

El **superstrat** germànic i àrab són molt importants en la formació del lèxic català. El superstrat és aquella llengua que ha contactat amb una altra i hi ha deixat

QÜESTIONS

- 1) Què és la romanització?
- 2) Què va òccorrer amb el llatí?
- 3) Quin és l'origen de les llengües romàniques?
- 4) Quines són les llengües romàniques parlades a dia de hui a la península?
- 5) Defineix llatí.
- 6) On es parlava en temps de l'Imperi romà?
- 7) Quines altres llengües es parlaven abans de l'arribada dels romans?
- 8) Què ocorregué amb aquestes llengües?
- 9) Què és el substrat d'una llengua? Quina llengua és substrat del català antic? Dóna dos exemples.
- 10) Què feren els visigots davant de la llengua dels hispanoromans?
- 11) Quan desaparegué el regne visigòtic?
- 12) Què és el superstrat?
- 13) Quines dues llengües són el superstrat del lèxic català?

elements. Devem a les llengües germàniques paraules pertanyents al lèxic militar: espia, guerra, com també antropònims com Carles, Elvira, Berta, Albert. Pel que fa al superstrat àrab, cal remarcar molt lèxic relacionat amb l'agricultura com albercoc, albergínia, arròs, safrà, sucre, carxofa, com també topònims començats amb Beni-, Vin(i)- "fills de" com Benicarló, Benidorm, o Al-com Albufera, Alcúdia.

També han configurat l'actual fesomia del català les influències entre llengües contigües o **adstrat**. L'adstrat seria aquella llengua veïna d'una altra amb la que conviuen un temps en un mateix territori, provocant la influència de la primera sobre la segona com és el cas del castellà [borratxo, faldilla, burro...].

14) A quin camp semàntic pertany el lèxic de les llengües germàniques? Digues dos exemples.

15) A quins camps pertany el lèxic de l'àrab? Dos exemples.

16) Què és l'adstrat?

17) Quina llengua fou l'adstrat del lèxic català? Dóna exemples.

➤ Context històric del català antic.

Aviat, però, els francs de Carlemany van iniciar un projecte de reconquesta per a assegurar-se una zona de seguretat davant l'imparable avanç musulmà. Va néixer així la "Marca hispànica" i la reconquesta arribà fins a Barcelona (801), comprnent els territoris que es coneixen com a Catalunya Vella. La reconquesta dels territoris del sud de Catalunya, la Catalunya Nova, es va fer esperar fins al segle XII (part de ponent i sud de Catalunya).

La unificació en 1137 de gran part dels comtats i senyorius vassalls dels Comtes de Barcelona amb la Corona d'Aragó donaria pas a que els comtes catalans esdevinguen sobirans aragonesos (confederació catalano-aragonesa), conservant, però, cadascú les seves lleis, institucions i llengua (les llengües oficials són el català i l'aragonès).

De finals del segle XII (o de principis del XIII) daten ja els primers documents en català, de caire religiós, jurídic o comercial. Els més antics són el **Llibre de les lleis** (Forum Iudicum) traducció d'un codi de lleis visigòtic, i les **Homilies d'Organyà**, recull de sermons.

18) Qui va iniciar la reconquesta? Fins on va arribar?

19) Què constituïa la Catalunya vella?

20) Quan es va produir la reconquesta de la Catalunya Nova? Quins territoris comprenia?

21) Què ocorregué amb la creació de la confederació catalano-aragonesa?

22) Quines llengües són les oficials en els dos territoris? Per què?

23) Quins són els primers documents en català i de quin tipus són?

Actualment s'ha reconegut que hi ha uns vuit o nou texts coneguts escrits en català que són més antics. El més vell que es coneix és **un jurament de Radulf Oriol a Ramon IV del Pallars Jussà**, escrit entre el 1028 i el 1047 en un lloc indeterminat entre Orrit (Pallars Jussà) i Areny de Noguera (Ribagorça), dos pobles separats per uns dos quilòmetres.

L'expansió de la Corona d'Aragó, coneguda amb el nom de **Reconquesta**, durant els segles XIII-XV implica repoblaments cap al sud i les illes Balears: la conquesta de les Illes per **Jaume I, rei d' Aragó**, fou realitzada a Mallorca, el 1229, a Eivissa, el 1235 i a Menorca, el 1287, fet que assegurava la defensa dels interessos comercials amb els països d'Orient. La conquesta del Regne de València es realitza també per etapes: el Maestrat, el 1223, **València**, el **1238** i Alacant, el 1264.

En el segle XIV la Corona continuà estenent-se cap a la Mediterrània: el 1282 el rei Pere el Gran, fill de Jaume I, i hereu de Catalunya, Aragó i València, conquereix Sicília i la incorpora a la Corona. Aquesta expansió assolí la seua esplendor màxima amb la conquesta i colonització de l'illa de **Sardenya** (1324), on la llengua catalana va ser la llengua oficial fins al segle XVIII i on, a la ciutat de **l'Alguer** encara es parla hui en dia. També arribà aquesta expansió fins a Grècia amb els ducats **d'Atenes** (1311) i **Neopàtria** (1319).

Durant el segle XIII aparegué la figura de **Ramon Llull** (1232-1315), primer escriptor europeu a fer servir la llengua pròpia per a tractar qüestions científiques, filosòfiques i religioses. La fixació i unificació de la llengua catalana escrita tingué lloc al segle XIV per obra de la **Cancelleria Reial**.

24) Quin és, actualment, el text més antic en català?

25) Com definiries el terme de "reconquesta"?

26) Qui fou el rei que la inicià?

27) Quan ocorregué la conquesta del Regne de València?

28) Fins a on continua estenent-se la Corona? Amb quin rei?

29) Sabries dir el perquè actualment encara es parla català a l'Alguer?

30) Fins a on arribà l'expansió mediterrània de la Corona?

31) Qui fou el primer escriptor en utilitzar la pròpia llengua? Quin tipus de temes tractava?

32) Quin paper tingué la Cancelleria Reial?

2. MORFOLOGIA

➤ El substantiu

El substantiu o nom és una classe de paraula que s'utilitza per a designar les persones, els animals, els objectes, els conceptes abstractes, etc. Els substantius, segons el gènere, poden ser masculins o femenins, i segons el nombre, poden estar en singular o en plural.

La regla general del gènere és afegir una **-a** al masculí per a fer el femení, encara que sempre hi ha alguns canvis: *cosí*, *cosina*; *jutge*, *jutgessa*; *psiquiatre*, *psiquiatra*; *perdiu*, *perdigot*; el rossinyol mascle, la rossinyol femella.

En general el nombre es forma afegint una **-s** al singular. Però hi ha excepcions com *idea*, *idees*; *mà*, *mans*; *text*, *texts* o *textos*; *pis*, *pisos*; *курс*, *cursos*; *canys*, *canyissos*; *nas*, *nassos*; *el/els dilluns*.

33) Escriviu el femení de les paraules següents:

Masculí	Femení	Masculí	Femení
<i>Lluís</i>	<i>Lluïsa</i>	captiu	
duc		cosí	
treballador		cardiòleg	
notari		psiquiatre	
jueu		príncep	
(el) artista		(el) astronauta	
marqués		suïcida	
abat		avi	
germà		déu	
(el) drapaire		secretari	
comte		heroi	

34) Canvieu de gènere les paraules següents:

gos		tia		bruixa	
cadell		actor		mandatari	
ós		cavall		llebrot	
poeta		europèu		emperador	
amo		merlot		marroquí	
esclava		cabra		sastressa	
veí		pagés		cadenera femella	
infermer		anglès		abella	

35) Torna a escriure les frases següents canviant el gènere dels mots en cursiva

- El *marquès* va anar de viatge amb un *arqueòleg*.
- L'*oncle* va portar la seva *neboda* a la muntanya.
- El *jutge* va anar al jutjat a les 18 hores.
- El *cosí* del meu pare és el *president* de la companyia.
- El *cavall* guanyador era d'un *baró*.

- f) El *drapaire* del meu barri té un ase.
 g) El *poeta* ha escrit quatre poemes per a la *comtessa*.
 h) El *metge* ha visitat el *sacerdot* del poble.
 i) El *llop* ha atacat un *porc* a la nit.

36) Fes el plural dels noms o adjectius següents:

a) cactus:	f) interès:
b) passeig:	g) pis:
c) cas:	h) lleig:
d) complex:	i) globus:
e) boig:	j) text:

3. SINTAXIS

➤ Els sintagmes: classes i estructura (I)

Un sintagma és grup de paraules que s'organitzen al voltant d'una d'aquestes, que actua com a nucli.

Segons la categoria gramatical del nucli, podem classificar els sintagmes en:

- Sintagma nominal (**SN**): el nucli és o un substantiu o un pronom.
- Sintagma adjectival (**SAdj**): el nucli és un adjectiu.
- Sintagma verbal (**SV**): el nucli és un verb.
- Sintagma adverbial (**SAdv**): el nucli és un adverbi.
- El sintagma preposicional (**SPrep**) no rep el nom del seu nucli, sinó que és un grup de paraules precedides per una preposició.

El nucli del SN pot anar acompanyat de determinants i complements:

Determinants (Det). Aquesta funció la poden fer els articles, els demostratius, els possessius, els numerals i els indefinits: la dona, aqueixos xicots, el meu germà, tres

37) Assenyala el nucli dels sintagmes següents i digues de quin tipus són.

- corria pel jardí
- excessivament xarrador
- alguna il·lusió
- molt prop
- riu blau
- és verd
- el camí de tornada

38) Determina el nucli dels sintagmes. De quina classe de sintagmes es tracta?

- a) Les alumnes eren més altes.
- b) Els vells del llogaret caminaven a poc a poc.
- c) Rafael, el mecànic, va eixir del taller.
- d) El jove Joan és expert en medicina.
- e) Caminava molt lentament.
- f) La pluja àcida afecta molt greument el planeta.

39) Analitza l'estructura dels sintagmes nominals següents.

- La meua germana.
- Una casa gran.
- Aquelles xiquetes.
- Jo, Enric.
- Els teus ulls bonics.

amigues, algun llibre.

Complement del nom (CN). Fan aquesta funció un sintagma adjectival, un sintagma preposicional i un sintagma nominal en aposició.

40) Subratlla els SN de les oracions següents i assenyala el nucli:

- a) Alexandre torna a casa aquest estiu.
- b) Tenim dues màscares i un barret per a les disfresses d'enguany.
- c) Tu, Àlicia, torna'm prompte els apunts.
- d) La gramàtica és una part important del curs.

4. LÈXIC

- Un **doblet** és un parell de paraules que tenen el mateix origen o ètim, però que tenen significats diferents.
- Un **cultisme** és una paraula que ha evolucionat molt poc del llatí o grec.
- Un **mot patrimonial** és una paraula que ha evolucionat en la parla quotidiana i és molt distinta de la forma original.

- Un **geosinonim** és un parell de paraules usades amb el mateix significat per parlants de dialectes diferents (agranar / escombrar, xica / noia).
- Els **barbarismes** són paraules que vénen d'altres llengües, que es consideren innecessaris perquè la llengua receptora ja té un mot específic que a compleix perfectament la funció que intenta desplaçar l'estrangerisme en qüestió. Són barbarismes, per exemple *grifo* (aixeta).

41) Completa les frases següents amb el mot adequat: (Compte amb els falsos sinònims!)

- a) Des que vaig ..... (provar / tastar) les maduixes amb nata, en demane sempre.
- b) El peix ..... (gran / gros) es menja el menut.
- c) El congrés va comptar amb un gran ..... (nombre / número) d'assistents.
- d) Cada vegada que plou s'inunda el ..... (soterrani / subterrani).
- e) Aquesta salsa és tan picant que fa caure d' ..... (espatlles / esquena).
- f) M'he quedat sense foc. Algú té una ..... (caixa / caps) de llumins.
- g) M'he escaldat la mà i ara la tinc plena de ..... (butllofes / ampolles).
- h) L'han ..... (anomenat / nomenat) cap de secció.
- i) L'arquitecte m'ha ensenyat el ..... (planell / plànol) del pis.
- j) L'has de ..... (doblar / doblagar) per la línia de punts.
- k) Entre d'altres documents, he de presentar un certificat ..... (metge / mèdic).
- l) Has de ..... (empegar / pegar) la teva foto al requadre.

42) Emparella les paraules següents i digues quines són populars i quines cultismes: lletra, vulcanització, labial, cercle, liberal, calb, moviment, nodrir, volcà, corba, lliure, literatura, curvilini, llengua, nutrició, llavi, lingüística, mòbil, circular, calvície.

43) Escriu els derivats que falten dels ètims llatins següents:

	paraula patrimonial	cultisme
auricula		auricular
cathedra		càtedra
coagulum	quall	
mater	mare	
odor	olor	
pectus	pit	
nocte		nocturn
lacte	llet	

44) Relaciona entres les columnes, el mot llatí, el patrimonial i el cultisme:

Llatí	Patrimonial	Cultisme	Llatí	Patrimonial	Cultisme
ARTICULU	artell	axilla	REGULARE	rodó	càtedra
VIATICU	mirall	miraculós	CATHEDRA	estret	rotund
AXILLA	aixella	article	ROTUNDU	cadira	directe
MIRACULU	eixam	viàtic	DIRECTU	dret	estricte
EXAMEN	viatge	examen	STRICTU	regla	regular

45) Classifica aquestes parelles de mots segons siguen d'ús col·loquial o bé culte:

intel·ligent/espavilat; estúpid/ximplet; poruc/pusil·lànime; veraç/franc; pròdig/després; cregut/vanitos.

col·loquial o informal	culte o formal

46) Escriu els geosinònims d'aquestes paraules:

	aixecar		sortir		tarda
	ca		guineu		xai
	llombrígol		mirall		dolent, -a
	patata		escombra		noi

47) Usa correctament les parelles en les oracions següents:

- No vaig _____, simplement li vaig _____ la mirada perquè no volia trobar-me'l. (fugir/defugir).
- Va _____ els peus damunt la taula i va _____ les mans a les butxaques. (ficar/posar).

- c) A la frontera, on hi ha tant de _____, es vigila el _____ de mercaderies prohibides. (tràfic/trànsit).
- d) Estendré la roba al terrat perquè s' _____, mentrestant tu _____ els plats amb el drap. (assecar/eixugar)
- e) Els peixos viuen en el _____ aquàtic i no usen cap _____ de transport. (mitjà/medi).

48) Escriu la forma correcta valenciana d'aquests barbarismes:

acera, baül, canyeria, gemelos, mando, testigo, alemà, bulto, robo, aconteixement, biombo, carrera, hongo, mariposa, veneno, frasco, mariquita, abogat, biscotxo, deport, inglés, passillo, xaleco, logro, ahorro, aduana, bocadillo, disfraz, jefe, recibo, xasco, sabiduría, borrador.

5. REFORÇ D'ORTOGRAFIA

➤ La síl·laba, els diftongs i dígrafs

49) Separa les síl·labes de les següents paraules:

corre, raig, carro, setze, àguila, lletja, quatre, oratge, caixa, imatge, muntanya, motxilla, enganya, aqueixa, pel·lícula, jutgessa, Atlàntic, pressa, cartutxera, metàl·lic, innocent, accedir, platja, piscina, fetge, butlletí, conèixer, serra, setmana, analitzar, caure, teulada, qualitat, fruita, quadern, palau, dijous, estiu, ungüent, boira, freqüent, guant, piano, camió, cua, boina, reina, espai, quadre, València, faena, Maria, riu, dues, llengües, veu, aqüeducte, aire, tia, client, suor, moure, quiosc, truita, fuet, flauta, neula, grua, criar, riure, ràbia, regió.

50) Classifica les paraules anteriors que es puguem en dues columnes segons siguem diftong o hiat:

DIFTONG	HIAT

51) Classifica els mots següents segons tinguen diftong creixent o decreixent: **coure, llei, Pasqual, següent, almoïna, obliquïtat, freqüent, caure, taula, llengua, lliure, quotidià, lingüista, aiguós, desmai, sou, creu, Lluís, avió, ciutat, biologia, escriure, guaitar, pingüí, boira, servei, quantitat, paraigua, lingüístic, qüestionari.**

DIFTONG CREIXENT	DIFTONG DECREIXENT

➤ L'accent

52) Posa l'accent a les següents paraules i classifica-les segons siguen agudes, planes o esdrúixoles: **ningu, cafe, ma, tingues, Marti, empren, capita, basto, pronuncia, esten, cantassem, ultim, solid, suis, això, tecnica, admiracio, violencia, pressec, historia, desidia, pero, amfora, examens, estúpida, intim, frances, candida, fossem, tambe, qüestio, clotxina, datil, quilometre, saler, espinac, anec, arros, platan, melo, ganivet, pagina, aguila, sepia, pera, oliva, ballari, industria, mecanic, autobus, sabo, despres, dema, familia, musica, liquid, fabrica, fotograf, rellotger, fisic, ceramica, instal·lacio, llaurador, bustia.**

agudes	planes	esdrúixoles

➤ Les grafies sonores s/z

53) Escriu Z o S en els espais buits de les paraules següents:

__ebra	__odiàc	__umar	pen__ar
pol__eguera	quin__ena	can__ament	bru__a
de__embre	bi__antí	topa__i	ben__ina
bron__e	col__ada	ama__ona	pol__e
ligna__i	tràn__it	con__ell	sen__ill
pin__ell	hipòte__i	localit__ar	endin__ar
enfon__ar	Al__ira	Algeme__í	co__ir

54) Escriu s/z en els espais buits:

angle__a, __oològic, col__e, abu__iu, entu__iasta, eva__iu, pere__ós,
 prince__a, vi__itar, __ero, dot__ena, mú__ica, page__a, quin__e, gri__a, bru__a,
 paràli__i, de__idia, na__al, medu__a, entu__iasme, mu__ulmà, ama__ona, fra__e,
 tre__or, marque__a.

6. LITERATURA

➤ La Renaixença i el teatre de la Renaixença

La **Renaixença** fou un moviment cultural de redreçament de la nostra llengua, història literatura. S'inicià l'any 1833 amb la publicació del poema de Bonaventura Carles Aribau La pàtria. El 1859 s'instauraren a Catalunya els Jocs Florals un concurs poètic en què els temes eren la pàtria, la fe i l'amor. Aquest moviment finalitzà, al Principat, l'any 1877, quan Jacint Verdaguer i Àngel Guimerà van ser premiats en els Jocs Florals, mentre que, al País Valencià, s'estengué fins ben entrat el segle xx, a causa de la gran influència de **Teodor Llorente**.

El **sainet** és una peça de teatre breu, rimada i humorística. Està escrit en un valencià col·loquial, amb molts castellanismes i una ortografia arbitrària. **Eduard Escalante** (València, 1834-1864) fou el sainetista més important, amb obres com: Bufar en caldo gelat o Tres forasters de Madrid.

55) Com podria definir-se la Renaixença?

56) Quan es va iniciar?

57) Quins eren els temes del concurs poètic dels Jocs Florals?

58) Quan finalitzà aquest moviment?

59) Qui és el representant al País Valencià?

60) Què és el sainet?

61) Com està escrit?

62) Qui és el nostre màxim representant?

UNITAT 2

1. LLENGUA I SOCIETAT

➤ Història breu del valencià

Al llarg de la història, cal destacar tres moments especialment transcendentals per a la nostra llengua:

- **Segles XIII-XIV:** els exèrcits i els pobladors cristians de Catalunya i d'Aragó, dirigits per Jaume I i els seus descendents, ocupen i donen entitat legal al Regne de València.
- **Segle XV:** és el segle d'Or de la literatura valenciana, i per damunt de tot destaca l'obra dels autors valencians (Francesc Eiximenis, Jordi de Sant Jordi, Ausiàs March, Joanot Martorell, Joan Roís de Corella, etc.)
- **Segle XX:** a partir de la democràcia (1978), destaca la difusió de les normes d'escriptura i l'accés progressiu del valencià als àmbits educatiu, econòmic, cultural i de les comunicacions.

L'any 2004, valga com a exemple, ocupava el dotzè lloc en el llistat amb més blocs a Internet, per damunt del noruec, el polonès, el rus i l'àrab.

➤ Les varietats dialectals

El mapa dialectal català presenta una major cohesió que el de la majoria de llengües romàniques. Hi podem veure dues grans àrees dialectals:

- ✿ El **català oriental:** rossellonès, català central (Barcelona i Girona), balear i alguerès.
- ✿ El **català occidental:** català nord-occidental (Lleida i Tarragona), vall d'Aran, Andorra, franja d'Aragó, el carxe i el valencià.

La llengua catalana, com a llengua històrica, la parlen:

- A la Catalunya Nord o Rosselló (França)
- Al Principat d'Andorra.
- Més de sis milions de persones a Catalunya.
- A la franja de Ponent, una estreta franja d'Aragó que limita amb Catalunya.
- A la Comunitat Valenciana (excepte en algunes de les comarques de l'interior com l'Alt Millars, l'Alt Palància, els Serrans, el Racó d'Ademús, la Plana

El **valencià** és el nom que rep la varietat geogràfica de la llengua catalana que es parla a la major part de la Comunitat Valenciana. Les seues característiques pròpies han fet que ja des del segle xv els parlants s'hagen referit a aquesta varietat amb un nom que indica la pertinença a un territori determinat. De fet, però, el valencià presenta coincidències amb la resta de les varietats del català i alhora es divideix en subdialectes que també presenten particularitats: de Nord a Sud, valencià septentrional, castellanenc, apitxat o central, meridional i alacantí.

Algunes de les diferències lingüístiques entre el català occidental i el català oriental són les següents:

✿ CATALÀ OCCIDENTAL

- Distinció entre A, E àtones: el pare.
- Distinció entre O, U àtones: la moto.
- Desinència dels verbs del present d'indicatiu és cante.
- S'afegeix au-: aulor.
- Lèxic específics: espill, xic, corder, granera.

d'Utiel, la Foia de Bunyol, la Vall de Cofrents, la Canal de Navarrés, l'Alt Vinalopó, el Vinalopó Mitjà i el Baix Segura)

- La regió del Carxe (Múrcia)
- A la Comunitat Balear (Mallorca, Menorca i Eivissa)
- A la ciutat de l'Alguer (a l'illa de Sardenya, Itàlia).

✿ CATALÀ ORIENTAL

- Confusió A, E àtones: el para.
- Confusió O, U àtones: la motu.
- Desinència dels verbs del present d'indicatiu és cantu, canti, cant, canto.
- No afegeixen res: ulor.
- Lèxic específic: mirall, noi, xai, escombra.

1) Quins tres moments importants es poden destacar dins de la història del valencià?

2) El valencià, és una llengua o un dialecte?

3) Encercla l'opció correcta de les afirmacions següents:

- El català és una llengua romànica que:

- a) deriva del superstrat àrab
- b) deriva del llatí parlat
- c) deriva del substrat ibèric

- Són llengües romàniques:

- a) el grec, el francès i l'occità-provençal
- b) el català, l'italià i el romanés
- c) l'anglès, el retoromànic i el gallec

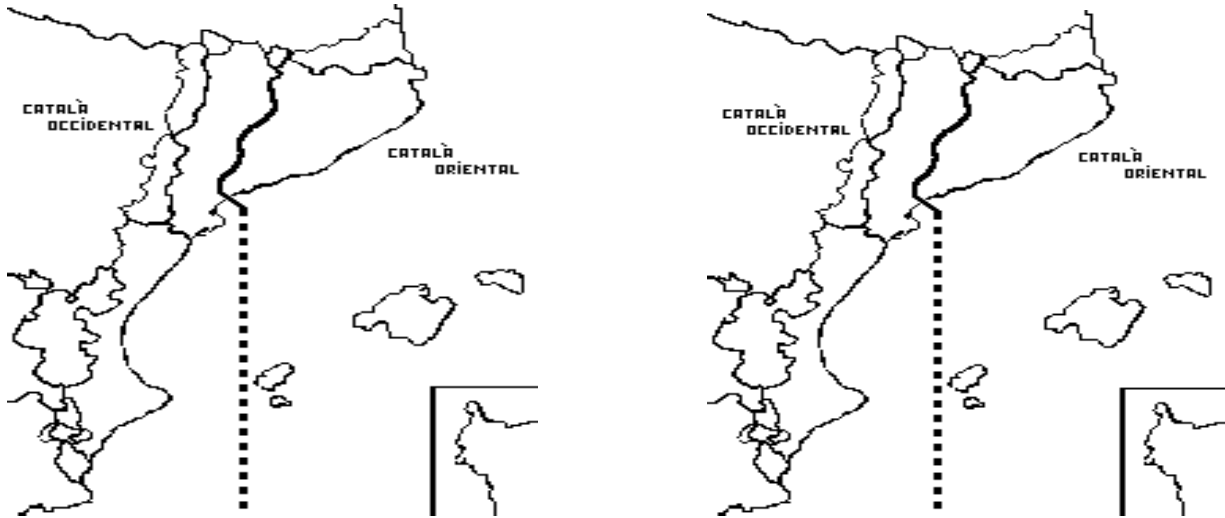
- El català es parlà a quatre estats europeus:

- a) Portugal, Espanya, Itàlia i França
- b) Espanya, França, Itàlia i Alemanya
- c) Espanya, França, Itàlia i Grècia

4) Uneix els dos noms amb què es coneixen aquestes llengües:

a portuguès	1 castellà
b espanyol	2 flamenc
c xinès	3 quebequés
d francès	4 gallec
e neerlandès	5 mandarí

5) Assenyala sobre els següents mapes dels parlars catalans les diferents àrees on es parla una llengua derivada del català antic:

☐	El Carxe	☐	Franja d'Aragó	☐	Andorra	☐	Rosselló	☐	Balears
☐	València	☐	Nord-occidental	☐	Vall d'Aran	☐	Central	☐	Alguer

6) Quines llengües pertanyen al català oriental i quines al català occidental?

7) Assenyala alguna de les diferències lingüístiques entre un parlant de català oriental i altre de català occidental.

2. MORFOLOGIA

El **verb** és una paraula variable que fa referència a accions, estats, processos o modificacions.

És el nucli del sintagma verbal i ha de concordar en nombre i persona amb el nucli del sintagma nominal que fa de subjecte.

En valencià hi ha tres conjugacions on es classifiquen els verbs amb les diferents terminacions:

- ✿ **Primera conjugació:** verbs que tenen l'infinitiu acabat en -ar.
- ✿ **Segona conjugació:** verbs que tenen l'infinitiu acabat en -er o -re.
- ✿ **Tercera conjugació:** verbs d'infinitiu acabats en -ir (purs i incoatus).

EL VERB				
Lexema verbal	+	morfemes	persona: primera/segona/tercera	Dependents del subjecte
			nombre: singular/plural	
			temps: present/pretèrit/futur/condicional	Dependents del verb
			mode: indicatiu/subjuntiu/imperatiu	
			aspecte: perfectiu/imperfectiu	
			veu: activa/passiva	

8) Classifica les formes verbals en la casella corresponent segons el temps del verb **vindre**:

He vingut, vinc, hauré vingut, haja vingut, vindré, haguí vingut, vinguera o vingués, haguera vingut, vingué, vaig haver vingut, venia, vaig venir, vinga, vindria, havia vingut, hauria vingut.

	Formes Simples	Formes Compostes
Indicatiu	- present: _____ - imperfet: _____ - passat simple: _____ - passat perifràstic: _____ - futur: _____ - condicional: _____	- perfet: _____ - plusquamperfet: _____ - passat anterior: _____ - passat anterior perifràstic: _____ _____ - futur perfet: _____ - condicional perfet: _____
Subjuntiu	- present: _____ - imperfet: _____	- perfet: _____ - plusquamperfet: _____

9) Analitza les formes verbals segons el model que es proposa en la graella.

a) corrien	g) hem menjat
b) parlarà	h) caminarien
c) hauries anat	i) durem
d) correguí	j) haja crescut
e) parlà	k) resolgues
f) menjaríeu	l) vau sentir

	PERSONA	NOMBRE	TEMPS	MODE	ASPECTE	VEU
mengem	1a	plural	present	indicatiu	imperfectiu	activa

10) Escriu la primera persona dels verbs en el temps d'indicatiu següents:

TEMPS	viatjar	ser	fer	riure	haver	dir
present						
imperfet						
passat simple						
futur						
condicional						

11) Escriu la primera persona dels verbs en el temps de subjuntiu següents:

TEMPS	viatjar	ser	fer	riure	haver	dir
present						
imperfet						

12) Escriu l'imperatiu dels verbs:

viatjar	ser	fer	riure	haver	dir	
						tu
						ell/ella
						nosaltres
						vosaltres
						ells/elles

13) Completa aquestes frases amb la forma adequada dels verbs entre parèntesis:

- a) Si jo ..... (saber) qui ha de venir a sopar, no ..... (jo, estar) tan nerviosa.
- b) Ha ..... (caldre) que hi ..... (intervenir) el director per posar-hi pau.
- c) Nosaltres hi aniríem si ells ..... (ser) més amables.
- d) Que faria jo si no et ..... (tenir) al meu costat?
- e) ..... (vosaltres, estar) quietes, per favor!

Els **verbs irregulars** presenten variacions:

- ✿ en el lexema (moure ⇒ movia).
- ✿ en la desinència (créixer ⇒ creixes).
- ✿ o bé tant en el lexema com en la desinència (anar ⇒ vaig).

Només pertanyen a la 1a conjugació dos verbs irregulars: anar i estar. La majoria corresponen a la 2a, encara que en la 3a també podem trobar alguns.

14) Conjuga la primera persona d'aquestos verbs de la primera conjugació:

Infinitiu	present d'ind.	imperfet d'ind	passat simple	present de subj.
anar				
estar				

15) Conjuga aquests temps dels verbs següents que presenten irregularitats en el lexema o radical:

Infinitiu	present d'ind.	imperfet d'ind	passat simple	present de subj.
resoldre				
valer				
conéixer				
traure				
seure				

16) Conjuga aquests temps dels verbs següents que presenten irregularitats en la desinència:

Infinitiu	present d'ind.	imperfet d'ind	passat simple	present de subj.
convéncer				
fossir				
fugir				

3. SINTAXIS

➤ Els sintagmes: classes i estructura (II)

El **sintagma adjectival** té per nucli un adjectiu. Pot estar format només per l'adjectiu o portar algun complement.

El **sintagma adverbial** té per nucli un adverbi o una locució adverbial. Pot estar complementat per un altre adverbi.

El **sintagma preposicional** està format per una preposició (o locució preposicional) i un sintagma nominal.

Podem classificar les preposicions en: ÀTONES: a, en, amb, de, per i per a; i TÒNIQUES: cap a, des de, fins a, contra, entre, malgrat, segons, sense, ultra, vers, envers...

17) Classifica els sintagmes següents. Per fer-ho, recorda que has de tenir en compte de quina categoria gramatical és el nucli de cada sintagma.

a estrelles de paper

b molt emocionant

c a corre-cuita

d de color groc

e un somriure afectuós

f força calent

g bullir sense sal

h al pati

i embolicar amb paper fi

18) Indica els sintagmes preposicionals (SPrep) que trobes en aquest poema:

Laves, escumes

Un raig de llum
entra per la finestra
i s'esberla
damunt la superfície
d'una taula.
Un instant
el gruix de la teva mà
obstrueix
el curs de la llum
i et recorda
la teva situació
entre les coses.

Lluís Solà, *De veu en veu*

19) Indica els sintagmes adjectivals (SAdj) que trobes en aquestes frases.

- Passejant per la platja ha collit tres pedres negres.
- La meua professora de ioga és una persona excel·lent.
- El color dels teulats mullats és molt bonic.
- Al voltant de les barques, sovint hi ha un munt de gavines expectants.
- Seria bo, de tant en tant, pensar en els països més emprobrats del planeta.

20) Subratlla els sintagmes nominals (SN) d'aquestes oracions:

- No tinc son.
- Els conductors circulen per la dreta.
- Ma casa té set finestres i un balcó.
- El tabac perjudica la salut.
- Les papallones viuen uns dies.

21) Subratlla els sintagmes verbals (SV) d'aquestes oracions:

- a) Elisa ha estudiat perruqueria.
- b) Raül està molt refredat.
- c) Els festers pengen senyeres pels carrers.
- d) Calla!
- e) Desconnecteu els mòbils.

22) Subratlla els sintagmes adjectivals (SAdj) d'aquestes oracions:

- a) M'he comprat uns pantalons vaquers.
- b) Utilitza paper reciclat.
- c) Anna du sabates ortopèdiques.
- d) Estic fart del menjar xinés.
- e) El xop és un arbre de fulla caduca.

23) Subratlla els sintagmes preposicionals (SPrep) d'aquestes oracions.

- a) Els cucs de seda mengen fulla de morera.
- b) He perdut les ulleres de sol.
- c) Hem demanat una pizza amb anxoves.
- d) Solament beus cervesa sense alcohol?
- e) El xalet de Ricard està construït en una zona inundable.

4. LÈXIC

➤ La derivació

Una paraula **primitiva** o simple és aquella que no du cap sufix o prefix.

La **derivació** és el procediment morfològic de creació lèxica que ens permet l'obtenció de paraules noves a partir de les que ja teníem.

Les paraules noves que ens proporciona la derivació s'anomenen **derivats**, i els elements afegits als lexemes són els **afixos** (prefix, sufix i infix).

24) Els sufixos solen fer canviar la categoria gramatical del mot primitiu. Escriu un derivat dels mots següents tenint en compte el canvi de categoria gramatical indicat.

Exemple: pèl (N → adj.): pelut.

- a) pluja (N → adj.):
- b) mar (N → V):
- c) hospital (N → V):
- d) dormir (V → N):
- e) somiar (V → adj.):
- f) rondinar (V → adj.):
- g) coix (adj. → V):
- h) brut (adj. → N):
- i) feliç (adj. → adv.):

25) Formeu verbs derivats d'aquestes paraules amb els prefixos a-, en- (em-) i es-:

butxaca _____	llaç _____	pols _____
curiositat _____	gran _____	vell _____
gàbia _____	marc _____	paper _____
magatzem _____	caixa _____	lleuger _____
farina _____	clar _____	racó _____
vernís _____	barat _____	branca _____

26) A continuació, teniu diverses sèries de paraules d'una mateixa família. Fixeu-vos-hi bé, classifiqueu-les en la graella de la pàgina següent i completeu-la:

Ex: aigua (primitiu), aigüeta, aigüera (derivats), aquós, aquàtic (pseudoderivats).

- consolat, consular, cònsol.
- llacuna, lacustre, llac.
- cervellet, cerebral, cervell.
- ullera, ocular, ullet, oculista, ull.
- pitrera, pectoral, pit.
- titular, titulació, subtítol, títol.
- llunàtic, llunari, lunar, lúnula, lluna.
- joventut, jovenívol, juvenil, jove.
- espaiós, espacial, espaiar, espai.
- llengüeta, llengut, lingual, lingüista, llengua.

Derivats	Pseudoderivats (cultismes)	Primitiu
aigüeta, aigüera	aquós, aquàtic	aigua

27) Classifica aquestes paraules en primitives i derivades:

ultramar, vice-president, intercanvi, deshumanitzar, salut, reincidència, saguntí, observatori, malaltís, formiguer, bevedor, envejós, innegable, ambulància, fillastre, perer, palmera, artista, gel.

Primitives	Derivades		
	Amb prefixos	Amb sufixos	Amb prefixos i sufixos

➤ Monosemia i polisèmia

MONOSÈMIA	1 SIGNIFICANT	1 SIGNIFICAT	ofidi	1 Subordre de rèptil escatós, amb el tronc i la cua molt llargs i circulars, sense extremitats.
POLISÈMIA	1 SIGNIFICANT	1 SIGNIFICAT 2 SIGNIFICAT 3 SIGNIFICAT 4 SIGNIFICAT	nou	1 Fruit de la noguera. 2 Huit més un, deu menys un. 3 Que no es vell o antic. 4 Prefix que significa 'de nou'.

Les paraules, com *coll*, que tenen més d'un significat, és a dir que tenen diverses accepcions, s'anomenen **polisèmiques**.

La polisèmia es basa en l'analogia o semblança. Fixa't en la paraula *agulla*. Segons el context i segons el complement que li posem, pot significar coses diferents: *agulla de cosir*, *agulla de cap*, *agulla d'estendre*, *agulla de rellotge*, *agulla d'un parallamps*...

28) Indica si aquestes paraules són polisèmiques (P) o monosèmiques (M).

dòcil	sibarita	fantasia	electroscopi	engrescar	falla
sobre	canari	histologia	serra	editorial	incòlume

29) Completa aquestes oracions amb les paraules monosèmiques de l'activitat anterior.

- Hi ha qui no entén com aquestes diversions poden _____ tant els joves.
- La _____ és una branca de la biologia que estudia la composició i l'estructura dels teixits orgànics.
- Cada dia estàs fent-te més _____!
- Ferran és un xiquet molt _____ es porta molt bé.
- Has d'utilitzar l'_____ per a constatar l'electricitat estàtica d'un cos.
- Ernest ha patit un accident molt greu, però, afortunadament, està _____.

30) Relaciona les paraules de la columna de l'esquerra amb les de la columna de la dreta:

coll
ull
boca
ala
cap

d'un pany // d'una agulla
d'una cova // d'una ampolla
d'un avió // de núvol
d'una escala // d'un escenari
de taula // d'un edifici
de metro // d'una muntanya
d'un volcà // d'un barret

5. REFORÇ D'ORTOGRAFIA

➤ L'accent diacrític

L'accent diacrític permet **distingir** entre **dues paraules** que s'escriuen **igual**, però presenten **diferent significat**.

En la graella següent s'ofereixen algunes parelles dels mots més habituals que poden generar confusió.

AMB ACCENT DIACRÍTIC		SENSE ACCENT DIACRÍTIC	
bé, béns	riqueza	be, bens	xai; nom de lletra
bóta, bótes	recipient	bota, botes	calçat; verb <i>botar</i>
Déu, déus	divinitat	deu, deus	nombre; font; verb <i>deure</i>
dóna, dónes	verb <i>donar</i>	dona, dones	persona del sexe femení
fóra	verb <i>ésser o ser</i>	fora	adverbi de lloc
és	verb <i>ésser o ser</i>	es	pronom feble
mà	part del cos	ma	possessiu àton
més	adverbi	mes	període de l'any; conj.; poss.
mòlt	verb <i>molde</i>	molt	quantitatiu
què	pron. int.; rel. Tònic	que	relatiu àton
sé	verb <i>saber</i>	se	pronom reflexiu
sí	afirmació	si	conj.; cavitat, pit; pron.
sóc	verb <i>ésser o ser</i>	soc	soca; esclop
sòl	pis, terra	sol	astre; adj.; vb. <i>soldre</i> ; adv.; nota musical
són	verb <i>ésser o ser</i>	son	ganes de dormir; possessiu
té	verb <i>tenir</i>	te	infusió; nom lletra; pron. feble
ús	acció d'usar	us	pronom feble
véns, vénen	verb <i>venir</i>	vens, venen	verb <i>vendre</i>

31) Escriu els accents que calga en aquestes oracions.

- Els teus pares venen tots els dies a la plaça i hi venen els productes de la granja.
- El be del teu avi és un animal molt divertit, però no està massa be.
- No se si ell se sap la lliçó.
- Soc una persona que dorm com un soc.
- T'he de dir que no botes amb les botes que t'has acabat de comprar.
- Ma tia vol agafar-me de la ma.
- Si et diu que si, deu ser perquè ets tu.
- Aquelles xiques son les que tenien tanta son.

32) Completa en el teu quadern cada frase amb la paraula adequada.

- En ma casa és costum prendre el _____ [te / té] a la vesprada.
- Cal beure llet per a enfortir els _____ [ossos / óssos].
- _____ [Si / Sí] t'ha dit això, volia prendre't el _____ [pel / pèl].
- Després de treballar, m'entra molta _____ [son / són].
- Els plats no han quedat bastant _____ [nets / néts].
- Aquest no _____ [es / és] l'amic del meu germà.
- No em _____ [dones / dónes] la _____ [ma / mà]?

33) Completa les frases següents amb el mot que convinga en cada cas:

- L'avi ha dit al (nét/net) ..... que deixe el cotxe (nét/net) .....
- Ella no (sé/se) ..... sap el que jo em (sé/se) .....
- (Món/mon) ..... pare ha fet la volta al (món/mon) .....

- El (més/mes) ..... que ve estudiaré (més/mes) .....
- Aquella (dóna/dona) ..... (dóna/dona) ..... almoïna als pobres.
- (sí/si) ..... vas al cinema et diré que (sí/si) .....
- El (sòl/sol) ..... d'agost eixuga el (sòl/sol) ..... del bancal.
- Aquell home que (és/es) ..... diu Andreu (és/es) ..... astròleg.
- Si (fóra/fora) ..... de dia eixiria (fóra/fora) .....

➤ Les grafies sordes s, ss, c i ç i les vocals a, e, i

34) Completa les paraules d'aquests fragments de **Les mil i una nits** amb s, ss, ç o c:

Fragment A:

I allà comen__à una nova vida treballant de __abater. A poc a poc, la seua situa__ió millorà i acabà obrint una botiga que li permetia guanyar-se les garrofe__ . Un matí que havia sortit a fer un encàrrec, va __entir uns renills, i en preguntar d'on pro__edien, li respongueren que eren dels cavalls del rei, que sortia de ca__era. El meu germà s'aco__tà a mirar; trist i malenconiós, guaitava el segui__i reial, pensant en la mesquine__a del destí, que l'havia convertit en un pobre __abater.

Fragment B:

I encara que els o__os li feien mal, el meu germà, aterrit, fugí d'aquella __iutat tan aviat com li fou po__ible. Ja no volia viure en una gran __iutat on hi hague__in reis o __enyors de pompa. Finalment es quedà a re__idir en un poble on continuà exer__int d'humil __abater. Allà va __emblar que, finalment, havia acon__eguit la tranquil·litat que anhelava. Però una tarda, mentre pa__ejava, l'aire li portà el re__ò d'uns renills que s'acostaven.

35) Ompliu els buits amb S o SS:

co__iol	fa__e	na__al	dan__a
pe__ic	fronti__a	ga__os	palla__o
do__i	trave__a	de__itjar	pe__eta
co__os	disfre__a	ente__a	pi__arra
paï__os	intromi__ió	co__ina	per__ona
metge__a	duque__a	marque__a	en__enyar

36) Escriuiu les grafies que falten en les paraules següents S, SS, C, Z o Ç:

velo__itat, adhe__ió, lactàn__ia, anàli__i, __ero, aneste__ia, can__ó, ba__ilica, ca__ino, amabilí__ima, ca__os, cri__i, bonan__a, do__i, epi__odi, explo__ió, ba__e, ce__ària, discu__ió, fa__e, na__al, et__ètera, fronti__a, pre__umpte, impre__or, te__i, exce__iu, arre__erat, __el, plau__ible, ca__ola, en__endre, __ent, on__e, mar__, fra__e, __odíac, compre__ió, emi__or, pai__atge, ven__ut, prince__a, marque__a, hipòte__i, epi__odi, esperan__a, __ebra, pacièn__ia, le__ió, metamorfo__i, agre__or, paï__os, me__os, __ona.

37) Ompliu els buits de les frases següents amb les grafies c, s, ss, z o ç que hi manquen:

- La ___ercavila d'enguany inclourà una actua___ió de palla___os.
- Els ___ecs es diuen també invidents.
- La ___era del ___iri es con___umia en___esa.
- Po___a el ___etrill a costat de la ca___ola.
- Un alumne escrivia a la pi___arra de la cla___e.
- La ___erve___a és una beguda alcohòlica obtinguda per fermenta___ió.
- La don___ella anava ve___tida amb bru___a i una cami___a amb ro___es brodades.
- El mi___al i el cal___e són do___ elements u___ats en la litúrgia cri___tiana.
- El ___èsar de Roma va ___e___ar en el seu càrrec.
- Alma___ora, Beni___a i Guada___uar són tres pobles valencians.
- Vam anar a Pu___ol amb l'esperan___a d'escoltar la conferèn___ia sobre els proto___ous prome___a en els congre___os anteriors.
- Era importantí___im que els paï___os es po___aren d'acord a l'hora d'abocar els re___idus.
- Li vaig enviar els impre___os perquè els emplenara.
- A Eivi___a no arriben les emi___ions del canal 9.
- El vice___ecretari va demanar un voluntari qual___evol.
- Els nostres compromi___os ens impediren tenir una discu___ió aprofundida dels intere___os de la nostra a___o___ia___ió.
- Les previ___ions de creixement són impre___ionants.
- Vam anar expre___ament a Andalu___ia a tastar el ga___patxo.
- Han constituït una junta en defen___a de la dan___a tradi___ional valen___iana.

38) Ompliu els buits de les frases següents amb la vocal adient:

- Aquella ___ruga que van trobar a l'___mpordà era d'una espècie única.
- El dia 29 és l'___valuació final.
- L'___nyorança del poble li impedeix gaudir de les m___ravelles de la ciutat.
- L'av___ria del tren ens ha impedit veure l'ass___ssí.
- L'eb___nista ha env___nissat les portes del mon___stir.
- La corona de l'___mbaixadora portava tres s___nefes de m___ragdes.
- No volia ___scurar perquè s'___mbrutaria el d___vantal.

39) Completeu **a** o **e** en els buits de les paraules següents:

___mbaixador	extr___vertit	mon___stir
ll___uger	est___rnudar	r___ncor
ll___nçol	b___scoll	ràf___ga
___spolsar	ass___ssinat	___ntic
___ixeta	ass___mblea	___stranger

___ncendre

af___itar

___spill

ll___ganya

___nyorar

s___nefa

l___trina

___mparar

s___rgent

g___lea

m___ravella

___stut

40) Escriviu **e** o **i** segons convinga:

conten___dor

___nfermeria

ord___nador

decliv___

diabet___s

esp___rit

g___noll

lín___a

d___jú

g___ner

des___mboltura

sob___rania

6. LITERATURA

➤ La novel·la i la poesia modernista

La novel·la modernista tingué tres tendències: el costumisme, el naturalisme i el realisme.

Narcís Oller (Valls 1846 - Barcelona 1930) és el màxim representant del corrent naturalista. Entre les seues obres destaquen *La papallona*, *La bogeria*, *La febre d'or* i *Pilar Prim*.

La poesia modernista presenta dues tendències:

- ✿ **Poesia espontània**, amb poetes com Joan Maragall, que defensa l'expressió pura, sincera i vitalista. La seua teoria poètica es basa en la «paraula viva».
- ✿ **Poesia culta**, elaborada i artificiosa, tant pel que fa a la forma com al contingut, amb autors de l'Escola Mallorquina: Miquel Costa i Llobera i Joan Alcover.

41) Quines tendències presentà la novel·la modernista?

42) Qui fou Narcís Oller? Assenyala una de les seues obres?

43) Quines dues tendències tingué la poesia modernista? Quins foren els seus representants?

UNITAT 3

1. LLENGUA I COMUNICACIÓ

➤ Els elements de la comunicació

Quan parlem o escrivim, les persones **ens comuniquem**, és a dir, intercanviem informació. En aquest intercanvi podem emprar paraules (dites o escrites), però també gestos, silencis, expressions de la cara, del cos, etc. La comunicació és una activitat que els humans hem desenvolupat moltíssim.

La **comunicació** és el procés de transmissió d'un missatge entre un emissor i un destinatari.

Els **elements** de la comunicació són:

- ✿ **Emissor.** És la persona que emet o dona la informació.
- ✿ **Receptor.** És la persona que rep la informació.
- ✿ **Missatge.** És la informació que es dona o es rep.
- ✿ **Referent.** És allò a què fa referència el missatge.
- ✿ **Codi.** És la llengua o el sistema de signes en què s'expressa el missatge.
- ✿ **Canal.** És la manera com es transmet la informació.

Exemple: un semafor en roig

- **emissor:** el semàfor
- **receptor:** els conductors
- **missatge:** cal aturar-se.
- **referent:** les normes de circulació
- **codi:** el sistema de senyalització lluminosa
- **canal:** l'aire (canal visual)

1) Escriu V o F al costat d'aquestes definicions.

- a) L'emissor sempre emet el missatge i no serà mai el receptor.
- b) No cal compartir un codi escrit o parlat perquè hi haja comunicació.
- c) El context no influeix massa en la comunicació.

2) Digues quins són els elements de la comunicació que hi ha en una retransmissió radiofònica d'un partit de futbol.

- a. Conjunt de signes interrelacionats que han de compartir l'emissor i el receptor.
- b. El que transmet l'emissor al receptor.
- c. La persona que transmet el missatge.
- d. La persona que rep el missatge.

3) Quin és el missatge que ens dona?

- a) El timbre de l'institut quan sona.
- b) Un senyal quadrat amb fons blau on hi ha una H.
- c) Un cel tot ennuvolat i molt
- d) Una olor de pa intensa.

4) Indica els elements de la comunicació en els casos següents.

- a. La premsa escrita.
- b. Un programa de televisió.
- c. Una emissió de ràdio.
- d. Una conferència.

➤ Comunicació verbal/no verbal

Els éssers humans ens podem **comunicar** mitjançant:

- El **llenguatge verbal**, la paraula, ja siga de manera **oral** o **escrita**.
- El **llenguatge no verbal**, formes, colors, gestos, mirades, dibuixos...

Quan usem el **llenguatge verbal** ho fem a través de l'**idioma** o la **llengua**.

➤ Les funcions del llenguatge

Les funcions del llenguatge són: representativa, expressiva, apel·lativa o conativa, fàtica, poètica i metalingüística.

Els missatges que emeten les persones fan funcions comunicatives diferents, segons el context en què es donen i la finalitat que tenen. Per això, segons l'element de la comunicació que destaquem, podem distingir les funcions següents:

- ✿ **Funció referencial.** També s'anomena *informativa*. Predomina quan el missatge es limita a transmetre informació sobre un **referent** o context. Per exemple: *El cotxe és vermell. Aquest arbre és una alzina. La Terra gira al voltant del Sol.*
- ✿ **Funció expressiva.** També s'anomena *emotiva*. Es manifesta si el missatge expressa sobretot el que sent l'**emissor**. Quan diem *Tinc mal de cap. Ai! Avui estic bé...*, volem expressar el nostre estat d'ànim. És present en cartes personals, dietaris, articles d'opinió dels diaris, correus electrònics, etc.
- ✿ **Funció conativa.** Amb el llenguatge s'impulsa el receptor a fer determinades accions: *Beu! Calla i menja. Fes clic sobre la icona.* Així, aquesta funció posa l'accent sobre el **receptor**. També s'anomena *funció apel·lativa* i predomina en els missatges publicitaris, els discursos i les argumentacions.
- ✿ **Funció fàtica.** També s'anomena *funció de contacte*. Tant l'emissor com el receptor manifesten la intenció de mantenir la comunicació o de comprobar si el **canal** funciona: *Escolti! Digui? No sé si 'entens... Adéu!*

- 5) Digues si es tracta de comunicació verbal o no verbal.
- a) Una persona a la carretera fa senyals amb els braços als altres conductors perquè paren.
  - b) Una nota escrita al tauler d'anuncis de l'institut que diu que algú ha perdut un clauer amb les seues claus.
  - c) L'àrbitre xiula el final d'un partit de futbol.
  - d) Un home canta una saeta al pas de la imatge del Crist en la Setmana Santa sevillana.
- 6) De les informacions següents que et donem, quines corresponen a la comunicació verbal i quines a la no verbals?
- a. Escriure un correu electrònic.
  - b. El so de sirenes d'una ambulància.
  - c. Sintonia d'un programa de televisió.
  - d. Un actor que interpreta un monòleg.
- 7) Digues quina funció lingüística apareix en els textos següents .
- a) Per millorar el treball de tots i totes, en aquests ordinadors no es pot instal·lar cap programa ni se'n pot modificar la configuració.
  - b) Manel, que em sents?
  - c) Quin fred fa en aquest poble!
  - d) Què bonics els teus ulls davant la clara lluna d'aquesta dolça nit de primavera.
- 8) Assenyala la funció del llenguatge que predomina en cada un d'aquests missatges.
- a. Hui ha plogut 80 litres per metre quadrat.
  - b. M'agradaria que vingueres al viatge.
  - c. Vine ací immediatament!
  - d. Sí...? M'escoltes...?
  - e. El pronom substitueix un nom.

- ✿ **Funció metalingüística.** El llenguatge també es pot fer servir per parlar del mateix llenguatge: *Un adjectiu és una paraula que indica una qualitat. Finestra té tres síl·labes. Com s'escriu cavall?* El missatge se centra en el **codi** mateix. És pròpia dels diccionaris, les gramàtiques, els comentaris de text, les indicacions sobre el funcionament d'un aparell, les explicacions del significat d'un mot, els gràfics, els dibuixos, etc.
- ✿ **Funció poètica.** També s'anomena *estètica*. Es pretén crear un efecte estètic, de manera que el **missatge** se centra en si mateix. S'utilitza en poesia (*La ginesta altra vegada, / la ginesta amb tanta olor...*), en publicitat (*Vols Bols?*), en acudits, en jocs de paraules, en refranys...

- f. Setze jutges d'un jutjat mengen fetge d'un heretge que han penjat...
- 3) Assenyala quina funció del llenguatge predominant correspon a aquestes situacions de comunicació.
- a) Els diccionaris, els diagnòstics mèdics.
  - b) El comiat entre dos amants.
  - c) Sessió d'entrenament militar.
  - d) Conversa telefònica amb interferències.
  - e) Els diccionaris, les gramàtiques.
  - f) Un llibre de poemes de Vicent Andrés Estellés.

10) Assenyala quines funcions del llenguatge predominen en els textos següents:

Text 1

SOCARRAR-SE.

Socarrimar-se un preparat culinari. Cremar-se per la part externa. En el cas de l'arròs de la paella valenciana, el socarrat és un punt de cocció difícil, i buscat.

Miquel SEN i Joan VINYOLI, *El gran llibre de la cuina*, Planeta

Text 2

Substantivar V. En gramàtica, fer que una paraula o grup de paraules que no són substantius facen aquesta funció; per exemple, a *El gris és molt bonic*, l'article el substantiva l'adjectiu gris.

AA DD, *Diccionari d'ús del valencià*, Voramar-Santillana

Text 3

Lluç arrebossat

Es renten els talls de lluç i es posen a escórrer; se salen. Es passen per ou batut i farina i es fregeixen en una paella amb oli calent. A l'ou batut, s'hi tira un pessic de formatge ratllat. Quan són fregits i ben escorreguts d'oli es posen en una plata i es guarneixen amb rodanxes de llimona.

Glòria BALIU, *La cuina d'avui*, Pirene-Proca

Text 4

Potser, a l'hora de l'alba...

En el pit de l'amant

ha belat un anyell

amb les potetes verdes

i en la boca un clavell.

Vicent Andrés ESTELLÉS, *Recomane tenebres*, Tres i Quatre

2. MORFOLOGIA

➤ L'adjectiu

11) Completeu les sèries següents:

net	neta	nets	netes
genuí			
		nuls	
			dolces
	europa		
descalç			
loquaç			
			roges
mestís			
	complexa		
			pobres
fort			
		breus	
	altruista		
obés			

12) Completa la sèrie següent:

corredor veloç			
	cuinera baixa		
		operaris destres	
avi xarrador			
alumne apte			
	xica capaç		
		alumnes savis	
germà útil			
		amics feliços	
			joves netes

➤ Els graus de l'adjectiu:

1. Grau **positiu**: l'adjectiu es presenta sense cap modificació, expressant una qualitat, sense més. Ex: El xiquet està **fret**.
2. Grau **comparatiu**: és el que estableix una comparança entre dos termes. Pot ser de:
  - Inferioritat: menys ... que. Ex: Esta casa és **menys** gran **que** aquella.
  - Igualtat: tan / no tan ... que. Ex: El xiquet no és **tan** menjador **com** jo.
  - Superlatiu: més ... que. Ex: Les meues sabates són **més** boniques **que** les teues.

3. Grau **superlatiu**: és la quantitat de l'adjectiu en el seu grau més alt. Hi ha varis procediments per a construir-lo.
  - Posant davant de l'adjectiu, els adverbis, **Molt** o Ben. Ex: La taula és molt / ben vella.
  - Afegint al radical els sufixos, "**-íssim**" (masculí), o "**-íssima**", (femení). Ex: Pepe és importantíssim.

13) Fes un esquema dels graus de l'adjectiu.

14) En aquest poema de Salvador Espriu, tens una sèrie d'adjectius subratllats: identifica els epítets i canvia'ls l'ordre.

Assaig de càntic en el temple

Oh, que cansat estic de la meua
covarda, vella tan salvatge terra,
 i com m'agradaria d'allunyar-me'n
 nord enllà,
 on diuen que la gent és neta
 i noble, culta, rica, lliure
desvetllada i feliç!
 Aleshores, a la congregació, els germans dirien
 desaprovant: «com l'ocell que deixa el niu,
 així l'home que se'n va del seu indret»,
 mentre jo, ja ben lluny, em riuria

de la llei i de l'antiga saviesa
 d'aquest meu àrid poble.
 Però no he de seguir mai el meu somni
 i em quedaré aquí fins a la mort.
 Car sóc també molt covard i salvatge
 i estimo a més amb un
desesperat dolor
 aquesta meua pobra
bruta, trista, dissortada pàtria.

Salvador Espriu, *Assaig de càntic en el temple*.

➤ La formació d'adjectius

Es poden formar adjectius per derivació, és a dir, afegint prefixos i/o sufixos a altres paraules que poden ser de diverses categories.

15) Forma adjectius derivats de noms combinant el substantiu amb un dels sufixos que s'ofereixen.

SUBSTANTIU	SUFIX	ADJECTIU DERIVAT
muntanya	-ífic	
caricatura	-al	
piga	-at	
ciència	-és	
molsa	-ut	
complement	-ari	
geni	-esc	
mentida	-er	

16) Forma ara adjectius a partir dels verbs combinant-los amb els sufixos que s'ofereixen.

VERB	SUFIX	ADJECTIU DERIVAT
desitjar	-tori	
picar	-er	
prometre	-ble	
plorar	-nt	
absoldre	-ós	
afirmar	-aire	
demostrar	-dor	
menjar	-ís	
fondre	-ívol	
xarrar	-iu	

17) Crea adjectius amb els prefixos llatins que t'indiquem en la graella.

- bi-** _____: dues vegades per mes / _____: en dues llengües.
multi- _____: més d'una cultura / _____: que dura molts segles.
extra- _____: fora de l'ordre comú / _____: fora de l'horari escolar.
intra- _____: dins de la ciutat / _____: dins de l'úter.
in- _____: que no es pot classificar / _____: que no pot morir.
pluri- _____: de diverses dimensions / _____: de diverses cel·lules.

3. SINTAXIS

➤ L'oració i els seus constituents

Una **oració** és un tipus d'**enunciat** que conté una **forma verbal**. Els **constituents** bàsics són el **subjecte (S)** i el **predicat (P)**.

El **subjecte** d'una oració és un **sintagma nominal** en què el nucli **concorda** en **nombre** i **persona** amb el **verb**: *Tu* [2a pers. sing.] *cantes* [2a pers. sing.] *molt bé*.

Si en una oració el subjecte no està explícit, però pot recuperar-se a partir del verb, es diu que és un **subjecte el·líptic** o **omés (SO)**: *No participaré en l'obra de teatre.* **SO**: *Jo* (*Jo no participaré en l'obra de teatre*).

En certes oracions, el subjecte ni està explícit ni pot deduir-se a partir del verb. Aquestes estructures es denominen **oracions impersonals**: *Neva als cims*; *Hi ha xiquets al carrer*; *Es diuen moltes mentides*.

El **predicat** d'una oració és un **sintagma verbal** el **nucli** del qual és un **verb**. Aquest pot ser **copulatiu** (*ser*, *estar*, *semblar* o *paréixer*): es tracta d'un **predicat nominal**, o **predicatiu** (la resta dels verbs): és un **predicat verbal**.

18) Dels enunciats següents, digues quins són oracions i quins frases.

- Ei, tu, el de les sabates roges!
- Silenci!
- Calleu!
- Ves-te'n!
- El pont sobre el riu Kwai.
- Vine!
- Els savis busquen la saviesa; els necis creuen que l'han trobada.
- Em vols escoltar?
- Quina vergonya!
- A bons ocis, mals negocis.
- Salut!
- A casa del paleta, mai la feina no està feta.

19) Indica quin és el sintagma nominal (SN) subjecte i quin el sintagma verbal (SV) predicat:

- Vicent i Andreu estudien informàtica.
- Aquest tren sempre arriba amb retard.
- Al llac de l'Albufera ha arribat una bandada d'ànecs collverds.
- El dissabte passat van actuar Els rebels a Calp.

- e) Ha arribat a Benimaclet el tramvia nou.
- f) Molts pocs amics són capaços d'aguantar tant.
- g) La vella hermitana no sabia treballar amb l'ordinador.

20) Analitza les oracions següents i marca'n el SN que fa de subjecte i el SV predicat:

- a) Demà, amb els de la classe, anem a Tarragona.
- b) La gent s'exclama que els pisos són molt cars.
- c) Avui actuarà per televisió un cantant famós.
- d) Va estudiar vuit hores seguides.
- e) Per Nadal sempre felicito els meus amics.
- f) En Joan va fer un salt molt alt.
- g) Aquesta barana la va fer un ferrer.
- h) El jugador es va fer mal al peu i li van fer un massatge.

21) Classifica les oracions següents en personals i impersonals.

	Personal	Impersonal
No hi ha més notícies bones?		
Nevava des de les sis del matí.		
Enguany no anirem de vacances a la platja.		
Ha estat plovent tot el matí.		
Qui té fam somia rotllos.		
Per favor, no parleu tan fort.		

22) Analitza les oracions següents i digues quina du un subjecte omés.

- a) A l'escola ens parlaven en castellà.
- b) Quatre mosques pul·lulen per la carn podrida.
- c) Vindreu el proper dilluns o no?
- d) Ja se sabia la llista dels propers delegats.
- e) Alguns dels nostres companys eren subalterns.

23) Separa el subjecte i el predicat.

- a) En aquest institut estudien les meues millors amigues.
- b) Uns exàmens molt difícils amenaçaven la nostra tranquil·litat.
- c) M'agraden molt les novel·les de Ferran Torrent.
- d) Plou a bots i barrals.
- e) Els aiguats forts inundaren el poble.
- f) Van arribar a la porta de l'estació a les sis.
- g) Els homes de la fàbrica semblaven preocupats.

➤ Els Complementes Verbals (I)

El **subjecte** és allò de qui es diu alguna cosa i el **predicat** allò que es diu del subjecte.

Quan el verb és **copulatiu**, apareix un complement anomenat atribut **ATR**; en cas contrari, l'adjectiu que acompanya al verb és un predicatiu **CP**.

Un verb **transitiu** és aquell que necessita un complement que complete la seua significació, el complement directe **CD**: *Joan (SN -**Subjecte**) ha venut l'enciclopèdia (SV -**Predicat Verbal**): Ha venut (verb transitiu) + l'enciclopèdia (SN - **CD**)*

Tant amb verbs transitius com intransitius,

Joan (SN -**Subjecte**) està cansat (SV - **Predicat Nominal**): Està (verb copulatiu) + cansat (SAdj - **Atrib**).

Joan (SN -**Subjecte**) ha arribat cansat (SV - **Predicat Verbal**): Ha arribat (verb intransitiu) + cansat (SAdj - **CP**).

i introduït per les preposicions a o per a, por aparéixer un complement que indica el destinatari de l'acció del verb: el complement indirecte **CI**.

Joan (SN-**Subjecte**) escriu una carta a la seua cosina (SV - **Predicat Verbal**): Escriu (verb transitiu) + una carta (**CD**) + a la meua cosina (**CI**)

24) Assenyala els complements que apareixen en les següents oracions, separa el subjecte i el predicat, i assenyala el tipus de predicat que tenim.

- Joan va regalar els llibres a les seues veïnes.
- El meu oncle encara és fadrí.
- Enric va foradar les portes.
- El teu amic fa un joc per als xiquets.
- La botiga estarà tancada tot el mes.
- Va prometre dos regals al seu fill
- Aquella xica és molt intel·ligent
- El seu germà era el metge
- Ells encara no havien contactat això a mi.
- El teu amic et va comprar el regal en aquell país
- Ricard estava molt enfadat
- Ells són de Xixona
- Pere regalà un llibre per a nosaltres
- Explicarà la lliçó a vosaltres esta nit.

25) Classifica les oracions següents segons tinguen predicat nominal o predicat verbal.

- a) Qualsevol dels meus amics pareix bo per al paper d'estudiant.
- b) Maria Josep sembla molt poc feliç amb el nou treball.
- c) Carmina i Lluís viuen a Carcaixent a l'hivern.
- d) Les mans de Sergi estan brutes de pols.
- e) Els últims éssers vius eixiran de la Terra.

26) A continuació tens oracions amb PN i PV barrejades. Diferencia-les i copia les oracions atributives dins la taula.

- El senyor és el propietari de les terres.
- Els obrers de la construcció tenen un ofici dur i perillós.
- La casa semblava vella i abandonada.
- Els musulmans van derrotar els visigots.
- El castell era un edifici fortificat.
- Els senyors i camperols vivien a prop els uns dels altres.
- Molts monestirs semblaven autèntiques fortaleses.
- Estic molt cansat.

subjecte	predicat nominal	
	verb	atribut

27) Subratlla l'atribut (ATR) i indica quin tipus d'element lingüístic és:

Oracions copulatives
a) El preu del pernil està pels núvols
b) El que dius no em pareix bé.
c) Tot això són ximpleries.
d) Els afectats per les radiacions fórem nosaltres.
e) Les perles no semblaven autèntiques.

Element lingüístic
1) Sintagma nominal
2) Sintagma adjectival
3) Sintagma adverbial
4) Sintagma preposicional
5) Pronom

28) Indica l'estructura sintàctica de l'atribut de les oracions següents i substitueix-lo pel pronom corresponent:

- a) Amina és de Borriana.
- b) El puré està congelat.
- c) Estic molt cansat.
- d) Això no és teu.
- e) Els xics simpàtics són aquells d'allà.
- f) Esteu esgotats.

29) Subratlla l'atribut de les oracions següents i substitueix-lo per un pronom feble:

- a) Conxa està cansada.
- b) Aquell bruixot semblava simpàtic.
- c) Meritxell ja és enginyera.
- d) Jaume no pareix que siga tan major.
- e) Jordi és professor de Matemàtiques
- f) Sembla que plourà.

30) Subratlla el complement predicatiu (CP) i indica quin tipus d'element lingüístic és:

Oracions
a) Els excursionistes arribaren a l'alberg desmaiats
b) Joan ha estat elegit president de l'associació.
c) Sara ha fet la paella dolça
d) Vicent, a vegades, diu les coses sense trellat.
e) Tothom considera Jordi presumit.

Element lingüístic
1) Sintagma preposicional
2) Sintagma adjectival
3) Sintagma preposicional
4) Sintagma adjectival
5) Sintagma adjectival

31) Assenyala els complements predicatius de les oracions següents.

- a) Els futbolistes acabaren cansats del partit.
- b) Enric l'han nomenat delegat de classe.
- c) Ha entrat a l'examen ben tranquil.
- d) Et sents estafada?
- e) El gat romania quiet en el saló.
- f) La situació es presenta complicada.
- g) Tristany viu trist.
- h) Miquel treballa content.

32) Indica a quin element complementa el CPred destacat de les oracions següents:

- a) Ens van servir el dinar **fred**.
- b) Vam arribar **nerviosos** al claustre.
- c) Ens va regalar un anell **trencat**.
- d) Vaig veure Miquel **recolzat** a la paret.
- e) La mestra va respondre **segura** la pregunta.

4. LÈXIC

➤ La composició

La **composició** és la creació d'un nou terme a partir de mots que ja existeixen. Així, paraules com ara *terratrèmol*, *ferrocarril*, *aiguarent*, *politicossocial*, *pellroja* o *gratacels* s'han originat per composició.

Mitjançant aquesta tècnica podem crear nous substantius, nous adjectius i nous verbs. Segons la categoria gramatical de la paraula creada podem parlar de composició nominal, composició adjectival o composició verbal.

Ex: cel + obert: celobert

Cal distingir entre **composició pròpia**, estructures fusionades on la segona paraula canvia en gènere i nombre (benvingut, benvinguts), i **composició sintagmàtica**, sintagmes lexicalitzats entre els components dels quals no es pot afegir cap element (bo de pelar).

Els mots compostos que s'escriuen amb guionet són els següents:

- ✿ Els numerals (seixanta-cinc).
- ✿ Els que contenen un punt cardinal (nord-africà).
- ✿ Els que són repetitius (xino-xano).
- ✿ Els que tenen la primera paraula amb accent (pèl-roig) o acabada en vocal i amb la següent que comença per r, s o x (penya-segat).
- ✿ Els que presenten dificultat de pronúncia (pit-roig).
- ✿ Els derivats amb el prefix no- (no-violència).
- ✿ Les expressions lexicalitzades (després-demà).

33) Marca amb una creu (X) les paraules del següent llistat que siguin compostes.

☐ llavaplats	☐ desmuntar	☐ grecoromà	☐ lloctinent
☐ paraigüer	☐ Valldigna	☐ escanyapobres	☐ celobert

34) Relaciona les paraules per formar-ne una de composta i aquestes, amb el seu significat.

terra	jorn	moviment sísmic
mig	trèmol	vagabund
roda	raons	desordenar
ferro	món	discutidor
busca	girar	tren
cap	carril	sud

35) Separa amb guionet les paraules compostes que ho necessiten.

quarantasis	sudamericà	gorigori
girasol	Montroig	xiuxiu
nointervenció	labiodental	esclatasang

36) Classifica els mots compostos, de les següents oracions, segons sigan propis o sintagmàtics.

- a) Hui hem cuinat un porc senglar amb coliflor que estava per llepar-se els dits.
- b) A l'escola taller estem fent un curtmetratge sobre el conreu de l'arròs.
- c) Coneguem uns quants militars de l'estat major que tenen uns malnoms molt originals.
- d) Aquest matí s'ha trencat el muntacàrregues i he acabat amb molt mal humor.

Compostos propis	Compostos sintagmàtics

37) Copia aquestes paraules compostes segons les categories gramaticals que les constitueixen:

celobert, migdia, mitjanit, bonaventura, plataforma, aguardent, filferro, fotocòpia, radionovel·la, capgirar, ullprendre, trencaclosques, pregadéu, comptagotes, guardacostes, agredolç, llatinoamericà, sordmut, audiovisuals, llançafomes, trencanous, passaport, gratacel, eixugamans, capficar, cineclub, autopista, Vilanova, Vilajoiosa, aiguafort.

Substantiu +	Adjectiu	
	Substantiu	
	Verb	
Adjectiu +	Substantiu	
	Adjectiu	
Verb +	Substantiu	

➤ L'homonímia

Un fenomen semàntic semblant a la polisèmia, però de base radicalment diferent, és **l'homonímia**, que afecta aquelles paraules que tenen el mateix significat, però significats diferents.

Dins de l'homonímia, distingim entre mots **homògrafs**, quan la coincidència de significat es produeix en l'escriptura, i mots **homòfons**, quan els significats tenen la mateixa forma acústica, és a dir, es pronuncien igual.

HOMONÍMIA	Homògrafs	dit (participi de dir) dit (substantiu)	<i>T'he dit que estic embarassada? No et furgues el nas amb el dit!</i>
	Homòfons	massa (adverbi) maça (substantiu)	<i>Crec que he menjat massa. Sense la maça puc clavar la fita.</i>

38) Classifica les paraules següents segons que siguin homògrafes o homòfones.

faig/faig, bena/vena, sec/sec, deu/deu, cent/sent, probable/provable, cup/cub, hàbit/àvid, sol/sol, set/set, beu/veu, coure/coure, baga/vaga, sou/sou, rebel·lar/revelar

Homògrafs	Homòfons
<i>faig (arbre) / faig (verb fer)</i>	<i>benà (drap) / vena (sang)</i>

39) A fi de distingir els significats d'alguns homòfons recorrem a l'accentuació diacrítica, que desfà l'homografia. Escriu el significat de cada paraula.

Homòfons	Significat
a) bóta//bota	recipient per al vi // calcer; verb botar
b) véns//vens	
c) són//son	
d) pèl//pel	
e) féu//feu	

5. REFORÇ D'ORTOGRAFIA

➤ La dièresi

40) Col·loqueu l'accent o la dièresi on corresponga:

reunificar, enlluieu, pais, assembleista, podium, empedreint, preindustrial, antiinductiu, maleir, biscai, espesseiria, ensaimada, substituiem, aquarium, aigua, antiincendis, reunflar, reinsercio, Lluís, ateisme, beneir, succeira, maleira, taut, reiteracio, sarrai, contraindicar, roi, instituieu, preislamic, monoteista, proisme, esgrogueir, obeiria, coincidència, antiimatge, reinversio, vei, suis, Marius, adduieu, preinscripcio, antiguitat, maniqueisme, esblanqueir, empudeint, deista, antiinfeccios, agraim, agrairem, agraits, aillar, aillament, altruisme, veia, ambiguitat, aqueducte, coissor, diuretic, diurn, homogeneïtat, lingüista, llengües, lluit, obliques, paisos, Pasques, panteisme, posseint, questionar, produït, reüll, traia, feia, Ucraïna, unguent.

41) Col·loca accent o dièresi en els formes verbals següents:

Present	Imperfet	Perfet	Present subjuntiu	Imperatiu
agraisc	agraia	he agrait	agraisca	-
agraixes	agraies	has agrait	agraisques	agraix
agraix	agraia	ha agrait	agraisca	agraisca
agraim	agraiem	hem agrait	agraim	agraim
agraiu	agraieu	heu agrait	agraiu	agraiu
agraixen	agraien	han agrait	agraisquen	agraisquen

42) Posa accent o dièresi a les paraules que calga:

coques	duia	duiem	heroïna
produis	produïem	beneït	Suïssa
veinatge	egoïsta	cauen	increïble
altruisme	peucs	genuïna	traïdor
pais	paisos	conduïa	conduïeu

➤ Les Grafies J/G i TJ/TG

43) Empleneu amb J, G, TJ, TG:

di___ous	ob___ecció	pi___or	espon___a
diri___ir	___irar	forma___e	pla___a
en___inyer	___eràrquic	___erani	plu___a
enve___a	con___unt	via___e	a___ustar
___esús	fero___e	desi___ós	tar___eta
ra___ol	gara___e	___irafa	___oc
relo___e	mira___e	___ersei	ba___oca

44) Escriviu el plural de les paraules següents:

enveja	esponja
granja	monja
pluja	taronja
lletja	mitja
petja	platja

45) Completeu les formes verbals següents:

Infinitiu	Imperfet	Present indicatiu
menjar	jo	jo
netejar	jo	jo
passejar	jo	jo

46) Completeu els verbs següents:

ASSETJAR		DESITJAR		REBUTJAR	
present	imperfet	present	imperfet	present	imperfet

47) Completeu els espais buits amb les grafies corresponents (G, J, TG, TJ):

- S'ob___ectava contra la decisió del director ___eroni; però, perquè el pro___ecte era absurd.
- L'edifici ad___acent, propietat dels ___esuïtes, contenia un gara___e molt gran.
- ___esús protagonitzava un curtmetra___e on feia un gran tra___ecte en vaixell.
- Li van ad___udicar una plaça al me___e molt lluny, per això via___ava molt.

- e. L'any passat es va extin___ir l'últim gat salva___e.
- f. Els mi___ans de comunicació donen les notícies a mi___es.
- g. L'ordinador és pi___or que em pensava.
- h. No trepi___eu la ___espa del ___ardí
- i. El ju___e d'instrucció va rebu___ar el recurs a la sentència.
- j. La sa___eta del relló___e marca les quatre.

6. LITERATURA

➤ La situació després de la Guerra Civil

Després de la derrota de la República (1939), el franquisme va imposar la **unificació lingüística** de l'Estat, que havia de substituir totes les llengües minoritàries pel **castellà**. Es van abolir la Generalitat, l'Estatut i els partits polítics, i es va **prohibir l'ensenyament i l'ús públic i oficial del català**.

Després de la **Segona Guerra Mundial**, amb la derrota de l'Alemanya nazi i la Itàlia feixista, es va permetre la **represa pública**, encara que molt restringida, de l'**activitat editorial en català**.

➤ La poesia valenciana de postguerra

En acabar la Guerra Civil, la majoria dels escriptors es van haver d'exiliar.

Després, a poc a poc, va començar a articular-se una resistència cultural per mitjà de revistes i edicions clandestines, com l'editorial **Torre**, al voltant de la qual un grup de poetes conceben la poesia com una eina d'expressió de la **realitat quotidiana** amb un **to reivindicatiu** de recuperació cultural. Entre ells es troben Xavier Casp, Joan Valls, **Vicent Andrés Estellés** i Maria Beneyto.

Durant els **anys cinquanta** la cultura en català anà guanyant espais per a desenvolupar-se, mentre que **Carles Riba** esdevingué el **model de referència** per a les noves generacions d'escriptors.

A partir del **1960** dominen el panorama literari autors que havien començat a publicar abans de la guerra, com **Salvador Espriu i Pere Quart**. A més, en comencen a destacar d'altres, adolescents en el moment del conflicte, com **Vicent Andrés Estellés, Miquel Martí i Pol i Joan Brossa**.

- 48) Què va imposar el franquisme després de la derrota? Què va suposar a nivell lingüístic?
- 49) Què va ocórrer amb els escriptors en acabar la Guerra Civil?
- 50) Al voltant de què es va articular la resistència? Quin autor ens representa?
- 51) Qui és el màxim representant dels anys 50? Què esdevingué?
- 52) Cita dos autors importants de després dels anys 60?

UNITAT 4

1. LLENGUA I COMUNICACIÓ

1) Llig aquest text i contesta les preguntes que hi ha a continuació.

El cervell

El cervell (*cerebellum*) és l'òrgan més gran del sistema nerviós central i el centre de control per a tot el cos, tant d'activitats voluntàries com d'involuntàries.

En adults, aquest òrgan complex té una forma ovoide amb una gran extremitat posterior. Pesa més de 1.400 grams i conté prop de 10.000 milions de cèl·lules nervioses. S'hi poden reconèixer fàcilment tres regions:

– El tronc cerebral, que controla les funcions vitals i automàtiques del cos humà com la respiració, el batec del cor i la digestió.

– El cerebel, que es troba a la part inferior de la caixa craniana i que té un paper important en el manteniment de la postura i la coordinació dels moviments corporals.

– El cervell, que consta de dos hemisferis simètrics, l'esquerre i el dret, units pels cossos callosos, és la seu de la majoria de les activitats conscients i intel·ligents. A la seua base té el tàlem, que rep informació sensorial i l'hipotàlem, que regula la fam, la set i la temperatura, com també el cicle sexual. A la part superior hi ha l'escorça cerebral, responsable de la presa de decisions, dels judicis i del raonament en general.

- Què es descriu en el text?
- Què indica la paraula escrita en cursiva i entre parèntesis?
- Quines són les funcions automàtiques del cos humà i qui les regula?
- Qui coordina els moviments corporals?
- Quines són les parts del cervell?
- Quina persona gramatical s'hi utilitza per a descriure? Digues de quin tipus de narrador es tracta.

2) Contesta aquestes preguntes sobre el text de l'activitat anterior:

- Quin tipus de text científic és? divulgatiu especialitzat
- En quin nivell de llengua està escrit? estàndard tècnic col·loquial
- Quina persona gramatical s'hi utilitza?
- Quins temps verbals hi predominen?

3) Assenyala quina paraula no té res a veure amb les altres.

a) nard, dàlia, lila, crisantem, lliri, ceba, rosella	
b) argila, potassi, sodi, zinc, sofre, trèvol, or	
c) llorer, til·ler, salze, roure, gerani, xop, pi	
d) tossal, tifó, carena, avenc, vall, cingle, pic	
e) voltor, puça, tàvec, xinxa, grill, cigala, vespa	

2. MORFOLOGIA

➤ El Sintagma Nominal: determinants i pronoms, l'elisió

4) Substitueix a les frases següents els possessius àtoms que apareixen pels tòpics corresponents:

- Quan vaig arribar a ma casa, només estava ma mare
- Sempre estàs barallant-te amb tes amigues
- M'ha dit mon pare que vaja amb ell
- Tos néts jugaven amb llur gos.
- Ta cotxera és més gran que ma caseta de camp
- Fa tres dies que busca son pare

5) Refeu les frases següents eliminant els possessius innecessaris:

- Jaume es quedarà a sa casa i jo a la meua.
- L'arròs no estava al seu punt, sinó que s'havia passat.
- Me'n torne a ma casa, que estic cansat.
- T'has posat bé el teu abric?
- Vindrà un company teu a vore'ns?

6) Ompliu els buits de les frases següents posant els interrogatius corresponents:

- a) _____ pel lícula t'ha agradat més de les tres que hem vist?
- b) _____ alumne creus que ha suspés?
- c) No sé _____ es pensa que és.
- d) _____ diríeu que ha fet?
- e) No sé _____ temes hem d'estudiar per a l'examen.
- f) _____ dius que hi ha en el pressupost?
- g) _____ sabrem els resultats de l'examen?
- h) Voldria saber _____ s'acabarà el curs.

7) Escriu el, la, l' segons calga:

..... home	..... illa	..... irritació
..... hivern	..... horitzó	..... ela
..... unglà	..... dièresi	..... abadia
..... raó	..... ira	..... utilitat
..... iot	..... anormalitat	..... universitat
..... història	..... historiador	..... universitari
..... ianqui	..... llenyater	..... arrap
..... tossal	..... infàmia	..... última

8) Escriu la forma de l'article que corresponga:

..... OMS	..... acèfala	..... una (hora)	..... ESO
..... hostessa	..... aixeta	..... informació	..... esplai
..... hivern	..... iogurtera	..... amorfa	..... indústria
..... horari	..... aterratge	..... hawaiana	..... infermera
..... ema	..... ananàs	..... amistat	..... esmòquing
..... elit	..... estatus	..... IVA	..... escàner

.....UNICEF	..... hall	..... host	..... estand
..... IRPF	..... UNESCO	..... handbol	..... acromatia
..... hoquei	..... espot	..... holding	..... IBM

9) Torna a escriure correctament les següents frases:

- El home va ser acusat de el assassinat
- Anna te estima des de el agost passat.
- El cabell de Irene, la estudiant de Art, sembla de or.
- A la Universitat te explicaran la Història Moderna.
- La ensalada que hem menjat estava amanida amb oli de oliva.

10) Escriu la forma correcta amb o sense contracció:

- Vinc _____ metge
- Vaig _____ hort de mon oncle
- Anava _____ mig de la carretera
- Passejava _____ parc de Maria Lluïsa
- Hi ha molt de fil a _____ electricista
- Els meus pares no aniran a _____ Enric
- Treballa _____ institut d'Alzira
- Li agrada anar _____ bar
- El gos anava solt _____ carrer
- Quan el vaig veure, eixia _____ pis
- Això era _____ amo.

11) Escriu les quantitats següents:

394 euros	3.500 m ²
225 cases	70 milions
1987 anys	52 xiquetes russes
28.396 pàgines	la dècada de 1970
1/3 de coca	800 butaques
2/25 de farina	222 places
6/100 d'oli	750 places

12) Escriu en lletra les expressions numèriques següents:

- Joan XXIII va convocar el Concili Vaticà II.
- Visc a l'avinguda del País Valencià, número 323, 4t, 2a.
- L'1 de maig és festa.
- Obriu el llibre per la pàgina 22.
- Compra 2 llibretes i 1 bolígraf.
- Fa $\frac{3}{4}$ d'hora que t'espere.

- g) No sé si podré acabar el llibre, encara vaig pel capítol 25.
- h) Compra 2 dècims de loteria!
- i) Estic escoltant la 5a simfonia de Beethoven.
- j) Només et puc donar les 3/8 parts.
- k) Acabe de llegir la vida del rei Pere III el Gran i ara llegiré la d'Alfons XII.

13) Ompli els buits de les frases amb qualsevol, sengles, cap, prou, bastant, força.

- _____ pot fer això que tu dius.
- Els dos xiquots anaven amb _____ motos.
- Vol comprar un pis, però no en troba _____.
- Té _____ diners, però no en té _____ per comprar un cotxe.
- Guanya molts diners, però treballa _____.

14) Ompli els buits següents amb gaire i molt.

- El teu amic no treballa _____.
- Diuen que diumenge farà _____ bon temps.
- Aquell xicot sap _____.
- Saps si vindrà _____ gent?
- Aquell pintor no s'ho pensa _____.
- La teua amiga parla _____ i no diu res.

15) Ompli els buits amb cap o gens.

- Jo tinc tres llibres i tu no en tens _____.
- La teua amiga no té _____ de paciència.
- Volia tombar-lo, però no té _____ de força
- Buscava un fontaner, però no en va trobar _____

16) Ompli els buits amb gens o res:

- Joan va a l'escola, però no estudia _____
- Va entrar molt decidit, però no va dir _____
- En aquell magatzem no venen _____
- Darrere de la casa no hi ha _____
- Parlava molt, però no se li entenia _____
- Parlava molt, però no se l'entenia _____
- Aquesta setmana no he treballat _____
- Aquesta setmana no he fet _____
- Ton pare no viatja _____
- No ha comprat _____ i ja no li queden diners.

3. SINTAXIS

➤ Els Complementes Verbals (II): el CD i el CI.

Un verb **transitiu** és aquell que necessita un complement que complete la seua significació, el complement directe **CD**:

Joan (SN -**Subjecte**) *ha venut l'enciclopèdia* (SV - **Predicat Verbal**): *Ha venut* (verb transitiu) + *l'enciclopèdia* (SN - **CD**)

Tant amb verbs transitius com intransitius, i introduït per les preposicions a o per a, por aparéixer un complement que indica el destinatari de l'acció del verb: el complement indirecte **CI**.

Joan (SN-**Subjecte**) *escriu una carta a la seua cosina* (SV - **Predicat Verbal**): *Escriu* (verb transitiu) + *una carta* (**CD**) + *a la meua cosina* (**CI**)

17) Digues si els sintagmes destacats de les oracions següents fan la funció de CD o no.

- a Van caminar **cap a l'estació**.
- b Per la serralada arriben **molts comerciants**.
- c No portes **més entrepans**.
- d **Quines llesques de pa** que m'has preparat!
- e Em fa mal **el genoll**.
- f Ha tornat **tots els llibres** a la biblioteca.
- g Ha esdevingut **la culpable**.
- h Anem **al cinema** tots junts.

18) Troba el CI de les oracions següents i substitueix-lo per un pronom:

- a Has donat les claus a la teua mare?
- b He comprat joguines als nens.
- c He fet els encàrrecs per al meu company de pis.
- d He escrit un correu a una amiga meua.
- e Han dut l'informe al cap de secció.

19) Subratlla el CD de les oracions següents amb una ratlla i el CI amb dues:

- a M'ha agradat molt la festa d'aniversari.
- b No els ho va dir amb prou de temps.
- c Deixa'm acabar això per donar-ho a la redacció.
- d Va comprar un diari per al seu nebot.
- e Et van veure voltant per la seu a la nit.
- f A la vesprada et duré la fruita.
- g Joan va dir a Martí que vinguera prompte

➤ Els Pronoms Febles (I).

Els **pronoms febles** acompanyen al verb i substitueixen diferents tipus de complements. Per a substituir un sintagma per un pronom feble has d'analitzar la funció sintàctica que fa el

- ✿ Si el CD és indefinit utilitzem EN.
- ✿ Si és definit, EL, LA, ELS, LES.
- ✿ Si és un neutre, HO.
- ✿ Si és una forma personal, EM, ET, ES, ENS, US.

sintagma; a continuació, determina l'ordre de col·locació en relació amb el verb i amb els altres pronoms que hi haja i, finalment, tria la forma pronominal adequada en funció de la combinatòria amb els altres pronoms i amb el verb.

Per a la substitució d'un **CD** s'utilitzen els pronoms em, et, es, ens, us, el, la, els, les, en i ho.

- ✿ Per a la substitució d'un CI utilitzem li (singular), els (plural).
- ✿ Per a la substitució d'un ATRIB utilitzem el, la, els, les, ho.
- ✿ Si l'atribut és un SAdj o un SN indefinit, HO.
- ✿ Si l'atribut és un SN definit, EL, LA, ELS, LES.
- ✿ Per a la substitució d'un CP utilitzem HI.

20) Escriu correctament les combinacions de pronom i verb dels enunciats següents:

Me + el vaig arrancar: *me'l vaig arrancar*

Els + el hauran regalat

Se + el apuntarà:

Te + els empaquetarà:

Me + en agraden:

Se + ho queden:

Te + el acabarà:

Els + en ocupen:

Me + els prepararà:

Te + ho instal·la:

Se + li ha trencat:

Se + ens ha avisat:

Us + el explica:

Us + la il·lustrarà:

21) Altera l'ordre dels pronoms febles, convertint-los de proclítics en enclítics i, en conseqüència, fes-hi els canvis necessaris. Fixa't en l'exemple:

Me'ls he d'estudiar: he d'estudiar-me'ls.

T'has de decidir:

S'ha d'espavilar:

Us heu de recuperar:

Els vaig comprendre:

Se'ls han d'aprovar:

No me l'has d'ensenyar:

Te'ls has de menjar:

S'ho ha de creure:

Se n'ha d'anar:

Ens la va regalar:

Us l'he de dedica:

Li la va tocar:

Els ho vam confessar:

22) Substitueix els sintagmes subratllats pels pronoms febles que corresponguen. Fixa't en l'exemple:

- Jo compre el llibre a les meues filles: Jo **els el** compre.
- Tu envies les cartes a Maria
- Ella escriu la postal a Joan i a mi
- Nosaltres empaquetem això per a vosaltres
- Laura regala un còmic a la seua cosina
- Tu, Pere, canta la cançó al teu germà!
- Marta lliura les notes als alumnes
- El tècnic revisa els ordinadors a nosaltres.
- Elena dóna el berenar als seus fills
- Vicent arregla el cotxe a Pep

- Agafe les tisores a tu
- Explique els exercicis a vosaltres
- Va prendre a nosaltres els carnets
- Llegiu vosaltres les preguntes
- L'ajuntament instal·là els contenidors als veïns
- Bernat ven fruita als restaurants
- Deixa tres euros a mi
- Pararen un taxi al carrer.
- Demana al teu gendre que t'apunte l'adreça
- Netegeu a vosaltres les dents
- Els treballadors faran una manifestació pel centre de la ciutat

23) Separa adequadament els pronoms dels verbs:

- a) aneuosen
- b) dibuixamels
- c) explicarho
- d) lailluminava

4. LÈXIC

➤ Els diccionaris

24) Indica la definició que correspon a cada paraula.

VOCABULARI ESPECIALITZAT D'INFORMÀTICA		
concepte	definició	solucions
a) arxiu	1) Unitat mínima d'informació en un microordinador.	
b) bit	2) Acció de prémer el botó del ratolí i després deixar-lo anar.	
c) cancel·lar	3) informació continguda en la memòria auxiliar a fi de mantenir-la després del temps d'execució d'un sol treball i véncer les limitacions.	
d) clic	4) Interrompre l'execució d'un programa, d'una instrucció, etc.	
e) cursor	5) Dispositiu que pot captar una imatge i convertir-la en un grup únic de senyals elèctrics.	
f) disc	6) Símbol de la pantalla que indica la posició activa.	
g) CD-ROM	7) Disc òptic compacte.	
h) escàner	8) Element de suport d'emmagatzematge en forma de placa circular.	
i) justificar	9) Dispositiu d'indicació mogut a mà en una superfície plana: els moviments es comuniquen a l'ordinador i originen els moviments corresponents del cursor en pantalla.	
j) menú	10) Fer que un paràgraf o una ratlla estiguen alineats per la dreta, per l'esquerra o respecte a tots els costats.	
k) ratolí	11) Graella que permet tenir informació tabulada, organitzada en files i columnes.	
l) taula	12) Llista que apareix en pantalla dins la qual es poden seleccionar un o més elements.	

25) Llegeix aquest article de diccionari i contesta les preguntes de sota:

Curt-a adj. De poca llargària, de llargada insuficient. *Tenir els braços curts, portar els cabells curts.* | **anar de curt** Portar faldilles curtes. | **curt d'enteniment**, o **curt de gambals** De poca intel·ligència. *Li costa comprendre les coses: és molt curt.* | **curt de vista** Miop. || De poca durada, breu. *A l'hivern els dies són curts* || m. Curtmetratge || m. pl. En algunes danses, certs passos oposats a llargs. *Aquesta sardana té una tirada de curts molt llarga.*

- a) Què volen dir les abreviatures?
- b) Què són les paraules en cursiva?
- c) Què són les paraules en negreta?
- d) Quantes accepcions (diferents sentits) té la paraula?

➤ Hiperònims / Hipònims

Un **hiperònim** és un mot que té un sentit més genèric.

Un **hipònim** és un altre mot de significat semblant, però amb un sentit més particular.

Taronja és un hiperònim dels mots *navel*, *navelina*, *navelate*, que són hipònims i, a la vegada, entre ells són cohipònims.

Cal tindre present que un mot que és un hiperònim respecte d'altre hipònim, pot ser hipònim respecte d'un altre hiperònim. Per exemple, *mamífer* és un hipònim respecte de l'hiperònim *animal*, però *mamífer* és un hiperònim respecte dels hipònims, *gos*, *gat*, etc.

26) Continua la lista d'hipònims:

electrodomèstic	nevera, microones, cafetera...
ocell	cadenera, passerell, voltor...
esport	futbol, handbol, bàsquet...
hospital	metge de família, cardiòleg, endocrinòleg...

27) En aquesta sèrie de mots hi ha hiperònims i hipònims que formen parelles. Relaciona'ls:

a hortalissa	e mamífer	i moble	m pardal	q tauleta de nit
b Saturn	f peix	j rosa	n ós	r mussola
c planta	g escacs	k nap	o gesmil	s joc
d teuladí	h fruita	l planeta	p bresquilla	t flor

28) Ompli aquests quadres amb els hipònims i hiperònims corresponents.

	postres			
flam				
	poma			

29) Destria els hipònims i els hiperònims de cada sèrie:

- a) verdolaga, junc, corretjola, agret, llepassa, brossa
- b) gerani, rosa, clavell, flor, lliri, gesmil
- c) plugim, ruixat, xàfec, plovisqueig, pluja
- d) cadenera, gavatxet, ocell, passerell, pinsà, sit
- e) mussola, mollet, aladroç, lluç, llobarro, peix

30) Escriu dos cohipònims i l'hiperònim de:

	cohipònim	cohipònim	hiperònim
bicicleta			
gos			
teuladí			

5. REFORÇ D'ORTOGRAFIA

➤ La dièresi

31) Escriu correctament només aquelles paraules que hagen de dur dièresi.

- Aquestes questions són ambigües.
- Ja no hi ha la quantitat de pingüins que hi havia.
- Vam visitar l'aqüeducte que portava les aigües a la ciutat.
- Hi ha una nova emissora de freqüència modulada
- Té un paraigua nou i està més content que unes pasques.
- El vi és aigualit: llença'l a l'aiguera.
- La pujada de les aigües pot portar conseqüències greus.
- Que porten dièresi, lingüística i llengueta?
- Quan comença la pel·lícula següent?

➤ Les Grafies X/TX, IX, IG i les Vocals o/u

32) Empleneu amb X, TX, IG:

__oc	co__e	ar__iu	empa__	escabe__
fle__a	du__a	gan__o	sandvi__	solfe__
__oriç	per__a	mo__illa	ro__	__avos

33) Escriu la paraula primitiva d'aquestes:

batejar	encaixonar
encapritxar	boja
despatxar	desitjar
roja	mitja
embutxacar	homenatjar

34) Competeu amb **O** o **U** les paraules següents:

b__fetada	pl__ma	h__ngarés
b__txaca	rig__rós	p__drir
emp__rdanés	s__spirar	s__portar
J__an	tít__l	t__rró
m__ntanya	p__lir	manique__
s__born	esc__drinyar	T__nís
b__llir	c__llir	m__ntador
furónc__l	c__nsol	cart__lina

35) Afegiu una **O** o una **U** a les paraules següents o el signe Ø si no cal cap lletra:

ambig__	apoge__	ard__	assid__	ate__
atene__	auditi__	bungalo__	caca__	casin__
cigarr__	contig__	contin__	corre__	discontin__
estère__	europa__	exig__	farise__	fat__
fide__	gra__	hebre__	individ__	llenguad__
lumbag__	mausole__	muse__	pallass__	sald__
tebe__	torer__	víde__	indi__	estupend__

36) Escriviu el present d'indicatiu dels verbs següents:

collir	cosir	escopir	tossir	bullir

6. LITERATURA

➤ La narrativa durant la postguerra

Mercè Rodoreda (Barcelona 1909 - Girona 1983) és una de les nostres novel·listes més conegudes internacionalment. Va escriure, sobretot, **novel·la psicològica**. La seua obra més famosa és *La plaça del Diamant* (1962). Uns altres títols són *El carrer de les Camèlies*, *Jardí vora el mar*, *Mirall trencat...*

37) Aquest fragment de la novel·la d'Enric Valor conta que, després d'un bombardeig a Alacant, durant la Guerra Civil, els protagonistes ixen del refugi. Llig atentament el text i contesta les preguntes següents:

Isquérem del refugi; miràrem amunt i vérem una poleguera tèrbola, fumosa, surant pel cel. Quan vam arribar, carrer avall, a l'avinguda d'Alfons el Savi, ens aterrí veure enderrocs per sí per lla, cap avall en la de Méndez Núñez, pertot arreu... Simó i jo tremolàvem, d'indignació, d'una estranya por. Hi havia també una esfereïdora confusió: el soroll dels turismes i les ambulàncies que acudien, corregudes i crits de la gent que hi anava o que en tornava del Mercat Central... Mig Alacant, segurament bona part de l'antifeixista, venien a veure les destrosses, el crim contra la humanitat que s'havia perpetrat una volta encara per desmoralitzar i aterrir el poble menut, el que sol sofrir sempre.

Enric VALOR, Enllà de l'horitzó, Tàndem

- a. Creus que els personatges del fragment coneixen el seu entorn? Raona la resposta.
- b. Qui conta els fets, un narrador extern o un narrador intern? En quina persona gramatical ho fa? Sempre utilitza la mateixa persona?
- c. Busca les marques del narrador i posa'n exemples.
  - Verbs en primera persona del plural:
  - Pronoms en primera persona del singular:
  - Pronoms en primera persona del plural:
- d. Quin és el tema del fragment?
  - L'amistat entre dos soldats.
  - La indignació i la confusió d'un bombardeig.
  - Els instruments que fan servir les guerres.
- e. En el text predomina la descripció d'un ambient o la narració?

UNITAT 5

1. LLENGUA I COMUNICACIÓ

➤ Literatura és crear bellesa amb les paraules.

Els **gèneres** són les diferent formes d'expressió literària que presenten característiques comunes en el contingut i en la forma.

Els més importants són:

- ✿ La **narrativa** conta històries de ficció amb un llenguatge literari.
- ✿ La **lírca** expressa els sentiments, pensaments... de l'autor.

El **teatre** és la forma d'expressió literària que es manifesta a través del diàleg d'uns personatges que representen una història damunt d'un escenari.

- 1) Digues a quin gènere literari corresponen els textos següents. Justifica la resposta.

Text 1:

Escriure ara que tot es desespera
als batents de la tarda i cérvol cor i núvol
selves i mars traspassen.

JAUME PÉREZ MONTANER: *La vella pell de l'alba*, Edicions Tres i Quatre

Text 2:

JOANET: Escolta. Açò no li ho contaràs a ningú, eh?

TENDERA: Qui, jo?

JOANET: Sí, tu.

TENDERA: Jo què he de contar, home!

Teatre de la Pluja: *Sang i ceba*, Colomar Editors

- 2) Al poema següent li manquen algunes paraules. Torna-les a col·locar en el lloc que els pertoca tenint en compte la mètrica i el sentit.

lleu, trena, gessamí, acompanya, daurada, sensible, esperit, gentil, mar

MOMENT

Entre el diàleg dels pins i la	10 a
el teu silenci ..... el paisatge.	10 b
Si aquella ..... que et vola a l'atzar	10 a
té la color més ..... de la platja,	10 b
el ..... que ara portes al pit	10 c
posa un perfum en la tarda .....,	10 d
i es fa ..... en aquella alenada	10 d
la ..... aroma del teu	10 c

Marià Manent

➤ La narrativa

• Els elements d'una història

Els textos narratius contenen històries –reals o imaginàries– mitjançant diversos procediments tècnics. Així, un conte, una rondalla, una novel·la, un còmic, una pel·lícula o una obra de teatre poden contar la mateixa història, però amb tècniques i elements diferents: la rondalla es transmet oralment; el còmic utilitza les vinyetes; les pel·lícules, la filmació cinematogràfica, i el teatre, la representació.

• L'estructura d'una història

La narració és el relat d'una història, és a dir, d'una sèrie de fets reals o imaginaris, que ocorren en un temps i un espai determinats i que protagonitzen un o més personatges. Generalment, es presenten les transformacions que pateix el protagonista des d'una situació inicial de partida fins a una situació final. L'acció es desencadena quan succeeix alguna cosa inesperada que trenca l'equilibri. Aquest fet planteja un conflicte al protagonista que l'obligarà a actuar per a resoldre'l fins a arribar a un desenllaç, positiu o negatiu.

Així, en tota història podem trobar tres grans blocs, dividits en cinc parts:

✿ **Plantejament:** Situació inicial: S'hi mostren les característiques del protagonista i les circumstàncies que l'envolten.

✿ **Nus:**

2.1. L'acció es desencadena: Apareix un problema o un fet nou que trenca l'equilibri inicial i obliga el protagonista a actuar.

2.2. L'acció es desenvolupa: Inclou totes les accions que realitza el protagonista per intentar resoldre el problema que se li ha plantejat. És la part més extensa del relat.

2.3. L'acció es resol: El problema inicial es resol de manera positiva o negativa.

✿ **Desenllaç:** Situació final: El protagonista i les seues circumstàncies han canviat a causa de les accions viscudes

Sovint, la situació final no es narra de manera explícita, sinó que se sobreentén.

De vegades, també hi pot faltar la situació inicial.

3) Llig la història i respon les preguntes següents:

Això era una terra on totes les bèsties, cada dia, donaven al lleó una bèstia, per tal que no les perseguira en la seua cacera. El lleó hi estava d'acord. Cada dia, les bèsties feien un sorteig, i aquella a qui tocava es lliurava al lleó i aquest se la menjava. Un dia, la sort caigué en una llebre. La llebre tenia por i no volia que el lleó se la menjara. Per això no es va presentar davant del lleó fins al migdia. El lleó s'enutjà molt pel retard perquè tenia molta gana, i li va preguntar per què havia trigat tant. La llebre s'excusà i digué que a prop d'aquell lloc hi havia un lleó que deia que ell era el rei d'aquella terra i havia intentat caçar-la. El lleó pensà que era veritat el que la llebre li havia dit, i li digué que li ensenyara el lleó. La llebre passà primer i el lleó la seguí. Arribaren a un gran estany format per una bassa envoltada per un gran mur. Quan la llebre estigué a la vora de l'aigua i la seua imatge i la del lleó aparegueren en l'aigua, digué al lleó: «Senyor, veieu el lleó que hi ha a l'aigua i que es vol menjar una llebre?». El lleó pensà que la seua imatge era un lleó, saltà a l'aigua per a lluitar-hi i s'ofegà. Gràcies a l'astúcia, la llebre es va salvar de la mort i va poder viure molts anys.

Ramon Llull, *Libre de les bèsties* (fragment adaptat)

- a) Qui és el protagonista de la història?
  - b) Quin problema se li planteja?
  - c) Com aconsegueix resoldre'l?
  - d) A quina època i a quin lloc transcorre la història?
  - e) Quina és la moralitat de la narració?
- 4) Escriu la història de la llebre i el lleó en el teu quadern organitzant-la en cinc paràgrafs, un per a cada part de la narració:
- 1 Plantejament de la situació inicial
  - 2 Desencadenament de l'acció
  - 3 Desenvolupament de l'acció
  - 4 Resolució de l'acció
  - 5 Explicació de la situació final

➤ La novel·la

Una **novel·la** és una narració llarga escrita en prosa de fets imaginaris, amb un argument i uns personatges complexos. A més, per la seua extensió, l'autor pot descriure detalladament l'espai i el temps en què s'ambienta l'acció.

Els **protagonistes** de les novel·les modernes acostumen a ser personatges comuns i, fins i tot, antiherois, és a dir, personatges desproveïts de les qualitats extraordinàries amb què se sol presentar l'heroi dels relats èpics.

La primera novel·la en la nostra llengua és el **Tirant lo Blanc** de Joanot Martorell, una narració extensa que ja no conté elements meravellosos ni herois amb característiques sobrehumanes en qualitats físiques i morals.

- 5) Llig el fragment de la novel·la de Carlos Ruiz Zafón i respon les preguntes de més avall.

El Cementeri dels Llibres Oblidats

—Bon dia, Isaac. Aquest és el meu fill Daniel —va anunciar el pare—. Aviat farà onze anys, i algun dia es farà càrrec de la botiga. Ja té edat de conèixer aquest lloc.

[...] Una penombra blavosa ho cobria tot [...] Vam seguir el guardià al llarg d'aquell corredor palatí i vam arribar a una gran sala circular on una autèntica basílica de tenebres reposava sota una cúpula ganivetjada per feixos de llum que penjaven de dalt. Un laberint de passadissos i prestatges farcits de llibres pujava des de la base fins a la cúspide, formant un rusc ordit de túnels, escales, plataformes i ponts que deixaven endevinar una gegantina biblioteca de geometria impossible. Vaig mirar el pare, bocabadat. Ell em va somriure i em va fer l'ullet.

—Daniel, benvingut al Cementeri dels Llibres Oblidats.

Carlos RUIZ ZAFÓN, *L'ombra del vent*, Planeta

- a) Quins personatges apareixen al text?
- b) Quins detalls del lloc ens dona l'autor?

2. MORFOLOGIA

➤ El Sintagma Verbal (I)

↻ Els verbs en la narració: el verb de la situació inicial: l'imperfet d'indicatiu

Les narracions en passat utilitzen l'imperfet d'indicatiu per a les descripcions dels personatges i dels llocs. Per això, moltes vegades, en la situació inicial d'una història, on es presenten els personatges i les seues circumstàncies, hi predomina aquest temps verbal.

Aquest és el model de conjugació de l'imperfet d'indicatiu:

	1a conjugació	2a conjugació	3a conjugació
	narrar	témer	llegir
jo	narrava	temia	llegia
tu	narraves	temies	llegies
ell, ella	narrava	temia	llegia
nosaltres	narràvem	temíem	llegíem
vosaltres	narràveu	temíeu	llegíeu
ells, elles	narraven	temien	llegien

6) A continuació tens l'inici d'un conte recollit per Hans Christian Andersen. Els verbs destacats estan en imperfecte d'indicatiu. Llig-lo i fes les activitats que hi ha a baix.

Fa molts anys, hi **havia** un emperador tan aficionat a la roba nova i luxosa que es gastava tots els diners en roba elegant. No li **interessaven** els seus soldats, no li agradava anar al teatre ni passejar pel bosc. Només **eixia** perquè així **lluïa** els vestits nous. En **tenia** un de diferent per a cada hora del dia. La ciutat on **vivia** l'emperador **era** molt bulliciosa i alegre, i molts la visitaven.

Un dia arribaren a la ciutat dos vidadors, digueren que eren teixidors i que **podien** confeccionar una roba excepcional, però que **era** invisible per als estúpids.

H. C. Andersen, *El vestit nou de l'emperador* (fragment adaptat)

- En quin moment acaba la presentació de la situació inicial i comença l'acció?
  - Escriu l'infinitiu dels verbs destacats i digues a quina conjugació pertanyen.
  - Has trobat algun verb que no seguisca el model de la taula? Quin? A quina conjugació pertany?
  - Escriu l'imperfet d'indicatiu dels verbs que segueixen el model de la taula.
- 7) Observa la conjugació regular de l'imperfet d'indicatiu i respon:
- Quines formes porten accent gràfic?
  - Quina diferència ortogràfica observes en els verbs de la primera conjugació entre el valencià i el castellà?
  - Quines conjugacions tenen la mateixa terminació per a formar l'imperfet?

8) Completa el text amb la forma de l'imperfet dels verbs entre parèntesis:

Hi _____ (haver) una volta una caseta habitada en la mateixa carena de la Penya Roja. Fa molts segles _____ (viure) en la caseta, bastida en un punt que _____ (planejar), dues velletes, germanes, que no _____ (tindre) més béns que aquell mal recés, unes cabres blanques, un boc de llargues barbes i unes pomeres que _____ (créixer) pels voltants. Bona part de l'any (fer) formatge amb la llet de les cabres i _____ (vendre) els cabrits que _____ (criar); per la tardor i l'hivern _____ (arreplegar) les pomes i les _____ (guardar) en cistelles, entre palla, per vendre-les.

Enric Valor, *Les velletes de la Penya Roja* (fragment adaptat)

↪ La conjugació irregular de l'imperfet d'indicatiu

Hi ha alguns verbs que presenten alteracions en la conjugació.

	viure	vendre	fer
jo	vivia	venia	feia
tu	vivies	venies	feies
ell, ella	vivia	venia	feia
nosaltres	vivíem	veníem	féiem
vosaltres	vivíeu	veníeu	féieu
ells, elles	vivien	venien	feien

9) Completa les oracions amb l'imperfet d'indicatiu dels verbs entre parèntesis:

- Els soldadets de plom (dur) el fusell al coll.
- El xiquet (traure) els soldadets de la caixa a poc a poc.
- Per les finestres es (veure) l'interior del castell.
- El trencanous (fer) volantins i el guix (escriure) comptes a la pissarra.
- Els únics que no es (moure) eren el soldadet de plom i la ballarina.
- Es (mantenir) ferm sobre la seua cama única.
- Els seus ulls no (deixar) de mirar la ballarina.

10) Escriu les oracions posant en plural els verbs en negreta. Tingues en compte que també hauràs d'escriure en plural el subjecte dels verbs. Para atenció als accents.

- El xiquet **feia** molt de soroll mentre jugava.
- No enteníem el que tu **deies** perquè parlaves massa fluixet.
- El professor no **entenia** per què no **escrivies** amb bona lletra.
- L'any passat, jo **vivia** en una casa de camp.
- Tu sempre **suspenies** quan no **estudiaves**.
- L'alumne **duia** la motxilla plena de llibres.
- Jo **comprenia** les explicacions quan **atenia**.
- h **Necessitava** ulleres perquè no s'hi **veia**.
- i Quan **feies** els deures, **aprovaves**.

🔗 El verb de les accions: el passat perifràstic i el passat simple

En una narració en passat, les accions s'expressen mitjançant el passat perifràstic o el passat simple. Són formes equivalents. En la major part del domini lingüístic és més habitual utilitzar el passat perifràstic, però en algunes comarques el passat simple encara es manté viu en la llengua oral.

11) Escriu les oracions canviant el passat perifràstic pel passat simple:

- Ahir va vindre molta gent al teatre.
- Vam comprendre que no hi havia res a fer.
- Els cuiners van encendre el foc.
- Els turistes van traure les maletes de l'autobús.
- El jutge va absoldre l'acusat.
- Els alumnes van resoldre tots els problemes.
- Va beure molta aigua perquè estava assedegat.
- No el van creure perquè sempre deia mentides.
- El lleó va caure a l'aigua i es va ofegar.
- El professor et va renyar perquè no vas traure el llibre.
- Els alumnes van moure les cadires sense fer soroll.
- Vaig anar al mercat i li vaig dir a la carnissera que tenia pressa.

12) Recorda que utilitzem l'imperfet per a les descripcions inicials i el passat per a les accions.

Completa el text amb l'imperfet o el passat perifràstic, segons que corresponga.

_____ (ser) de nit. Un petit bot _____ (avançar) lentament allunyantse de la ciutat de Maracaibo. En aquell bot hi _____ (anar) dos pirates. _____ (ser) homes d'uns quaranta anys, alts i forts. De sobte, _____ (sentir) una veu potent que _____ (cridar): «Quiets o us envie al fons del mar!». En la foscor _____ (veure) la gran ombra d'un vaixell que se'ls _____ (acostar). Els dos homes (deixar) de remar i _____ (mirar) el vaixell. El van reconèixer: _____ (ser) el vaixell del Corsari Negre. El _____ (tenir) a tocar. Els dos pirates es _____ (agafar) a l'escala de mà que els _____ (llançar) des del vaixell i _____ (pujar) a bord.

Emilio Salgari, *El Corsari Negre* (fragment adaptat)

3. SINTAXIS

➤ Els complements verbals (III): el Complement Circumstancial.

Les **circumstàncies** en què es produeix l'acció del verb son indicades per una sèrie de complements anomenats circumstancials. Aquestes circumstàncies poden ser de temps, de lloc, de manera, d'instrument, de finalitat...

- 🌟 Van vindre a les nou (a les nou = **CC Temps**)

- ☀ Van vindre cansats (tard = **CC Manera**)
- ☀ Van vindre a ma casa (a ma casa = **CC Lloc**)
- ☀ Van vindre amb cotxe (amb cotxe = **CC Instrument**)

13) Subratlla el complement circumstancial (CC) i indica de quin tipus és:

Oracions
a) Les dades que busques, les trobaràs en l'enciclopèdia.
b) Han vingut per a jugar.
c) Col·loqueu-vos de dos en dos.
d) Raül pela la fruita amb forqueta i ganivet.
e) Despús-demà començarà la lliga de futbol.

Tipus de cc
1) Manera
2) Temps
3) Instrument
4) Lloc
5) Finalitat

14) Subratlla els CC de les oracions següents i digues de quin tipus són:

- a) Isabel treballa tot el dia i tota la nit.
- b) Els ministres es fixen ells mateixos el sou a l'inici de la legislatura.
- c) El sacerdot va deixar el missal al calaix.
- d) Vine amb mi a la calçotada!
- e) Això està fabricat amb fusta.
- f) No treballa malament, aquesta xica.
- g) No podré arribar abans de les nou.

➤ Els pronoms febles (II): el Complement Circumstancial.

Per a la substitució d'un Complement Circumstancial s'utilitzen els pronoms **en** i **hi**.

- Si el complement és de temps o de manera, el pronom que el substitueix és **hi**.
  - *Caminava de costat a costat* = **Hi** caminava [*Caminava* = verb intransitiu / *de costat a costat* = CCM (complement circumstancial de manera)].
  - *Han arribat de matí* = **Hi** ha arribat [*Han arribat* = verb intransitiu/*de matí* = CCT (complement circumstancial de temps)].
- Si el complement circumstancial és de lloc, deu ser substituït per **en** o **hi** segons la preposició del complement.
  - *Vénen de València* = **En** venen [*Vénen* = verb intransitiu / *de València* = CCL]
  - *Van a València* = **Hi** van [*Van* = verb intransitiu / *a València* = CCL]
  - *Camina pel carrer* = **Hi** camina [*camina* = verb intransitiu / *de València* = CCL]

15) Substitueix el complement circumstancial (CC) pel pronom feble adient:

Oracions	Amb substitució pronominal
a) Les dades que busques, les trobaràs en l'enciclopèdia.	
b) Han vingut per a jugar.	
c) Col·loqueu-vos de dos en dos.	
d) Raül pela la fruita amb forqueta i ganivet.	
e) Despús-demà començarà la lliga de futbol.	

- 16) Substitueix els sintagmes en cursiva pel pronom adient:
- Ja que has vingut, *de passada* podem traure comptes.
  - Pense *en les vacances* cada dia.
  - Ahir es va anar *a València*.
  - Va passar *de sobte* i tots ens vam quedar sorpresos.
  - Ja fa tres anys que és el professor *d'aquella escola*.
  - Han posat una tanca *al voltant de la casa*.
  - Enviaré regals *d'amagat*.
  - Sempre parleu *de música i d'esport?*.
  - Empar viu *a la casa de la dreta*.
  - Deixen la porta *de bat a bat* perquè hi correge l'aire, per favor!

4. LÈXIC

➤ Camps semàntics i famílies lèxiques

Entenem per **camp semàntic** un grup de paraules que tenen en comú alguna característica conceptual, però al mateix temps tenen característiques pròpies i, per tant, sentit propi. Així, per exemple, diem que pertanyen al camp semàntic dels *escacs* els mots *torre, cavall, rei, alfil*, etc.

- 17) Busca en el fragment següent els mots pertanyents als camps semàntics de les relacions de parentiu i dels títols nobiliaris:

Aquella equànime i serena reina Violant, filla del rei d'Hongria, que tan exemplar esposa i col·laboradora seria del gran rei, va arribar al Puig al cap de poc temps, acompanyada de l'infant Ferran, oncle del sobirà. Aquest influent personatge sustentava anàloga opinió que la majoria dels barons i vingué molt decidit a fer desistir el seu nebot de la temerària empresa que tan capficat el tenia. Pel camí, Ferran tractà de convèncer també a la reina en tal sentit i sembla que ho va aconseguir en bona part. Novament, doncs, varen reproduir-se les discussions, aquesta vegada en la intimitat de la família reial.

Don Jaume va mantenir-hi amb tota fermesa la seua coneguda actitud i fou tal noble l'emoció que va posar en les seues raons que aviat la reina Violant, impressionada i convençuda, es posà del seu costat.

Durant tot el període de la conquesta de València seria per al monarca l'ajut moral més eficient.

J. ERNEST MARTÍNEZ FERRANDO, *Una evocació de la reconquesta (fragment)*

- 18) En el text el monarca es denominat amb diversos noms. Digues quins són aquests mots.

- 19) Escriu cinc mots pertanyents a cada un dels camps semàntics següents:

edificacions

rèptils

informàtica

música

20) Digues a quin camp semàntic pertanyen els mots autobús, autocar, taxi i cotxe familiar. Després respon les preguntes següents:

- a) Què tenen en comú l'autocar i l'autobús? Per a què s'utilitzen? Què els diferencia?
- b) Què tenen en comú el taxi i el cotxe familiar? Què els diferencia?
- c) Defineix, cada un d'aquest mots:
  - autobús:
  - autocar:
  - taxi:
  - cotxe familiar:

21) En un full a part, fes el mateix amb els mots tren, metro i tramvia.

➤ La família léxica

Una **família lèxica** està formada pel grup de paraules que tenen una **arrel** comuna (com ara camp, camperol, campestre, campament, etc.) i estableixen una relació significativa a causa de l'origen comú de totes elles.

22) Escriu almenys tres mots de la mateixa família dels mots següents:

- a) llengua
- b) llibre
- c) neu
- d) núvol
- e) sang

23) Completa la graella amb paraules de la mateixa família lèxica. Segueix les indicacions:

1									
2									
3									
4									
5									
6									

1. Extensió de terreny destinada al cultiu.
2. Terra destinada al cultiu de cereals i llegums.
3. Terreny a les universitats o col·legis que inclou edificis, camps d'esports, etc.
4. Forma de turisme popular amb tendes de campanya o caravanes.
5. Llaurador.
6. Instal·lació militar eventual a l'aire lliure.

24) Completa el quadre amb paraules de la mateixa família:

	nom	verb	adjectiu
negre			
boira			
fang			
clar			
fosc			

25) Completa la graella següent amb paraules de la mateixa família.

Animals	Conjunt d'animals
formiga	
	vesper
aus	
	eguassada

Animals	Conjunt d'animals
	llagostada
bèstia	
	cavallada
vaca	

➤ L'antonímia

L'antonímia és el fenomen semàntic que relaciona paraules que tenen significat contrari. Els antònims son parelles de mots entre els quals s'estableix una relació que no sempre és de negació.

L'amistat no és substituïble

S'han escrit **moltes** frases sobre l'amistat, però no sembla que s'hagi aconseguit **cap** definició prou **satisfactòria**. I és que l'amistat —com l'amor, com qualsevol relació humana— no és un motlle universal, i fabricat per a **sempre**, sinó que presenta mil formes **diversej** i canviantes.

Penso que no és ben bé exacte dir que «es tenen» **amics**. Més que tenir-se, els amics «es fan». Ens fem amics dels altres, i els altres els fem amics al llarg d'un procés **imprevisible**, en el qual entren en joc una sèrie de factors sovint casuals; però també és cert que hi ha qui aprofita aquests factors o ocasions per a fer amics, i qui hi renuncia.

Sense amics, la vida no és **completa**. Ni la família ni els simples coneguts poden omplir l'espai que correspon a l'amistat. És **cert** que amb els parents també podem ser amics, i que fins i tot és molt **positiu** que l'amor —de la parella, de pares a fills, i de fills a pares— s'agermani amb l'amistat, però dins els lligams familiars l'amistat no pot tenir les característiques pròpies d'uns amics que ens «fet», nosaltres mateixos, per lliure elecció.

No tenir amics suposa una mutilació **humana** que es pot compensar multiplicant les relacions socials. Quan diem «és amic meu» normalment es tracta només d'un **conegut**, perquè és natural que d'amics no en tinguem gaires, en el sentit més profund de l'amistat. En tot cas, hi ha una «gradació» o escala d'amics, dins la qual només alguns són els que en diem «íntims» i de **confiança**.

Josep Maria ESPINÀS. *Aprendre a conviure*. Edicions La Campana

26) Copia les paraules destacades en negreta en la casella adient segons el tipus d'antònim que tinguen.

	Antònims gramaticals		Antònims lèxics
satisfactòria	insatisfactòria	moltes	poques

27) Busca l'antònim d'aquestes paraules:

- a) morir
- b) obert
- c) estret
- d) antic
- e) eixir
- f) jove
- g) gros
- h) menut

- i) curt
- j) venedor
- k) mullat
- l) odiar
- m) pregunta
- n) lent
- o) bonic
- p) començar

- q) sec
- r) cert
- s) brut
- t) suspés
- u) dolç
- v) soroll
- w) bo
- x) alegria

28) Afeg els prefixos que vagen bé per a formar l'antònim d'aquestes paraules:

a fer	h real
b sentit	i il·lusió
c armat	j limitat
d sort	k racional
e cansar	l culpar
f culte	m gust
g legal	n presentable

29) Completa la sèrie següent d'antònims gramaticals:

a) El contrari d'afortunat	h) El contrari d'unió
b) El contrari de regular	i) El contrari d'aparellar
c) El contrari d'hàbil	j) El contrari de gust
d) El contrari de gràcia	k) El contrari de conegut
e) El contrari de legítima	l) El contrari d'esperar
f) El contrari d'apegar	m) El contrari d'aparéixer
g) El contrari de simètrica	n) El contrari de fer

5. REFORÇ D'ORTOGRAFIA

➤ Les grafies B/V i les oclusives

30) Completeu les paraules següents amb B o V segons corresponga:

- No tro___e enlloc l'esco___illó.
- La circum___al·lació per anar a Còrdo___a està plena de re___olts i, amb tanta cor___a, em marejaré i ___omitaré.
- El partit que es juga___a al pa___elló co___ert era molt a___orrit.
- El xiquet porta la ga___ardina bruta perquè s'ha re___olcat pel fang.
- T'hauràs d'espa___ilar si vols conquerir aquella xica tan es___elta.
- No té ni un pèl a la cal___a, però la seua cal___ície resulta arra___atadorament sexi.
- Qui posarà el casca___ell al gat?
- Abans d'arri___ar a l'hospital li van em___enar el braç i li van traure sang de la ___ena.
- Encara que sé que té una ___asta formació i que és molt sa___uda, m'han dit que és molt maleducada i molt ___asta, característiques que em___oïren la seua sa___iesa.
- Se'm va re___entar la roda del cotxe quan feia un a___ançament en l'auto___ia i gaire___é ___olque.
- Aquest pintalla___is fa gust d'almí___ar.
- L'avi mirava l'a___et boca___adat, quasi li queïa la ba___a perquè era un arbre preciós.

31) Ompliu els buits de les paraules següents posant les grafies NV, MB o MV:

a.....ulància	a.....igu	a.....ient	be.....olgut	besca.....iar
be.....ingut	ca.....iar	co.....inar	bo.....atxos	circu.....al·lació
desme.....rar	disse.....lant	e.....afar	e.....arcar	e.....arrancar
e.....enar	e.....oirar-se	e.....ruixar	e.....eja	e.....estir

e.....iudar	esbo.....ar	tra.....ia	esti.....ar	to.....a
incu.....ència	interca.....i	i.....asió	i.....ersió	i.....oluntari
li.....e	lu.....ago	me.....re	mi.....ant	no.....rós
reme.....rar	se.....rar	sucu.....ir	ti.....rar	sí.....ol

32) Ompliu els buits de les paraules següents amb les grafies B o V, i relacioneu-les amb les definicions corresponents:

a) ad.....ocat	___Au de l'ordre dels falconiformes
b) alco.....a	___Barri situat als afores d'una població
c) a.....orrir	___De formes airoses, àgil
d) a.....ortar	___Excrecència de la pell
e) .....af	___Expulsar el fetus
f) .....aró	___Habitació menuda destinada a contindre un llit
g) .....erruga	___Líquid que circula a través de les plantes
h) es.....elt	___Home arribar a l'edat viril
i) o.....lidar	___Llicenciat en dret
j) ra.....al	___Peça de metall que uneix dos caps d'un cinyell
k) sa.....a	___Perdre la memòria d'una cosa
l) sa.....i	___Que té ciència
m) sè.....er	___Sentir aversió per alguna cosa
n) si.....ella	___Suc concentrat de l'àloe
o) .....oltor	___Vapor, gas, exhalat.

6. LITERATURA

➤ El teatre durant la postguerra

El teatre, en acabar la Guerra Civil (1939) patí la repressió política, cultural i lingüística del franquisme. **Joan Alfons Gil Albers** (Alcoi, 1927) forma part, com a dramaturg, de l'anomenada generació de postguerra. *Barracó 62* (1963) és una de les poques obres de teatre que tracta la sòrdida existència dels presoners dels camps de concentració nazis.

UNITAT 6

1. LLENGUA I COMUNICACIÓ

➤ Comprensió lectora

1) Llig aquest text i contesta les preguntes que et proposem a continuació.

És un edifici gran i antic, amb els sostres molt alts i el terra de taules de fusta. A la casa tenim tot el lloc que necessitem i més. Ma mare disposa d'un espai molt gran per a treballar; el meu germà Xavier té una habitació per a ell sol i jo, una altra per a mi només. Veva també té la seua, més menuda, al costat del dormitori dels meus pares. I fins i tot ens sobra una habitació, que fem servir de rebost i per a guardar les coses que ja no utilitzem.

La casa té un corredor llarg, molt llarg. I, de nit, quan tot està en silenci, s'hi senten sorolls estranys. Ma mare diu que són les fustes del terra, que són velles i es queixen. Mon pare opina que són els conductes de l'aigua. I Xavier afirma que són les rates, que corren per dins de les parets. Però tot això no és veritat: jo sé que els sorolls els fan els fantasmes.

Agustín FERNÁNDEZ PAZ, Fantasmes al passadís, Bromera

- Què descriu aquest fragment?
- Fes un resum de les característiques d'aquest edifici.
- Què pensa el protagonista que provoca els sorolls nocturns?
- Escriu cinc hipònims possibles de edifici.

2. MORFOLOGIA

➤ El Sintagma Verbal (II)

🔗 El mode imperatiu

L'imperatiu és el mode verbal que serveix per a expressar ordres, requeriments, manaments, etc., en les frases afirmatives. Per a la negació, s'utilitza el mode subjuntiu. No té primera persona del singular (jo).

Com a regal general, per a la formació de l'imperatiu, la 2a persona singular es correspon amb la 3a de l'indicatiu, i coincideixen en la 5a. La **resta** corresponen al subjuntiu.

Present d'indicatiu	Imperatiu	Present de subjuntiu
Tu atens	atén tu	Tu atengues
Ell atén	atenga ell	Ell atenga
Nosaltres atenem	atenguem nosaltres	Nosaltres atenguem
Vosaltres ateneu	ateneu vosaltres	Vosaltres atengueu
Els atenen	atenguen ells	Els atenguen

- 2) Escriu l'imperatiu i les formes no personals dels verbs següents: vaig, estic, dic, mereisc, visc, sóc, se, faig, vull, veig, tinc, puc, patisc, dorm i tus.

3) Canvieu les frases següents d'afirmatives a negatives:

- creieu en mi:
- beveu molta aigua:
- dueu això:
- encén el ciri:
- camineu més:
- rieu fort:
- preneu aquestes herbes:

Les formes no personals: l'infinitiu, el gerundi i el participi.

Les **formes no personals** del verb no tenen els morfemes de nombre, persona i temps, i són l'infinitiu, el gerundi i el participi.

- Els **infinitius** presenten quatre terminacions segons les conjugacions.
 La **primera** conjugació afegeix **-ar** per a crear l'infinitiu: an-ar, camin-ar, etc.
 La **segona** conjugació afegeix **-er** o **-re**: vol-er, tém-er, cab-re, perd-re, etc.
 La **tercera** conjugació afegeix **-ir**: dorm-ir, serv-ir, etc.
 No són correctes cap de les formes d'infinitiu acabades en **-guer** o **-rer**: *sapiguer, *poguer, *romprer o *cabrer.
- Els **gerundis** acaben en **-ant**, **-ent** o **-int** segons la conjugació: an-ant, tem-ent, cab-ent, dorm-int.
- Els **participis** regulars acaben en **-at**, **-ut** o **-it** segons la conjugació: an-at, tem-ut, cab-ut, dorm-it.

4) Corregiu les formes verbals incorrectes de les frases següents i classifica-les:

- a) Van volguer anar a França per carretera.
- b) Ha aparescut quan menys l'esperaven.
- c) Si t'haguesses sapigut la lliçó no t'hauries d'examinar dues vegades.
- d) Han cobrit la caixa amb un llençol.
- e) La família del veí ha sofrit molt amb els seus fills.
- f) Va poguer anar de vacances, finalment.
- g) Han imprimit 8.000 fulls amb el poema més bonic.
- h) No isques, ploguent tant.
- i) La ràdio ja va deixar d'emitar el programa musical.
- j) Hi havia tanta gent que ens han empenyut fins a la tanca.

infinitiu	gerundi	participi

5) Completeu els buits amb els gerundis dels verbs:

absoldre:	caure:
cloure:	defendre:
dissoldre:	creure:
doldre:	escriure:
entendre:	moure:

pondre:	ploure:
prendre:	ploure:
riure:	valdre:
vindre:	viure:
moldre:	imprimir:

6) Completeu els buits amb les formes del participi:

abatre	abatut	abatuda	abatuts	abatudes
confondre				
debatre				
encobrir				
estendre				
excloure				
incloure				
infondre				
mantindre				
moldre				
ometre				
recobrir				
sostraure				
sotmetre				
transcórrer				

Les perífrasis verbals

La **perífrasi verbal** és una construcció on dues formes verbals constitueixen un mateix significat i fan conjuntament la funció del nucli del sintagma verbal.

Les perífrasis es formen amb un **verb auxiliar conjugat** i un **verb principal** en infinitiu, gerundi o participi. Entre tots dos pot haver-hi una preposició: *Manel deu (V auxiliar) jugar (V principal) a futbol. Ha acabat (V auxiliar) de (Prep) jugar (V principal) a futbol.*

Les perífrasis verbals poden **classificar**-se en funció de dos criteris: la forma no personal i el significat.

CLASSES DE PERIFRASIS SEGONS LA FORMA NO PERSONAL					
D'infinitiu	<i>Ha arribat a ser ministre.</i>	De gerundi	<i>Vés acabant la faena.</i>	De participi	<i>I amb això queda dit tot.</i>
CLASSES DE PERIFRASIS SEGONS EL SIGNIFICAT					
Modals	Indiquen l' actitud del parlant respecte de l'acció verbal.	D'obligació	haver de + Inf (<i>He de fer els exercicis</i>) caldre + Inf (<i>Cal fer els exercicis</i>)		
		De possibilitat	Poder + Inf (<i>Puc córrer</i>)		
		De dubte	Deure + Inf (<i>Deuen ser les onze</i>)		
Aspectuals	Fan referència al començament o repetició (valor progressiu), al desenvolupament (valor duratiu) o a la conclusió (valor	Valor progressiu	Començar a + Inf (<i>Començava a nevar</i>) passar a + Inf (<i>passa a explicar la lliçó</i>) arrancar a + Inf (<i>va arrancar a plorar</i>) tornar a + Inf (<i>tornarem a fer-ho</i>)		

	perfectiu) de l'acció.	Valor duratiu	Continuar + Ger (<i>continuen estudiant anglés</i>) estar + Ger (<i>estan estudiant</i>) anar + Ger (Joan i Miquel <i>van aprovant</i>) seguir + Ger (<i>seguia plovent</i>)
		Valor perfectiu	arribar a + Inf (<i>Ha arribat a plorar</i>) acabar de + Inf (<i>Miquel acabava d'arribar</i>) deixar + Part (<i>Joan ho ha deixat tot preparat</i>) tenir + Part (<i>Ho té estudiat</i>) restar + Part (<i>Resta preocupat</i>) quedar + Part (<i>Ha quedat resolt</i>) estar + Part (<i>Ja està acabat!</i>)

Per a fer les **perífrasis d'obligació**, són **incorrectes** les construccions **tenir + que** (**Tinc que anar per He d'anar*), **hi ha que** (**Hi ha que anar per Cal anar*) i **deure de + infinitiu** (**Dec d'anar en lloc de He d'anar*).

La perífrasi **deure + infinitiu** expressa **dubte**, i no **obligació**. Així, *Deuen ser les set* indica que és probable que siga aqueixa hora. En aquest sentit, és incorrecte *Seran les set.

7) Localitza les perífrasis verbals d'aquestes oracions i indica de quin tipus són.

- Has d'anar més dies al gimnàs.
- L'auditori restà mut una bona estona.
- Cal que en comprem dos.
- Demà, com cada dia, tornarà a ploure.
- Joan deu ser ja a classe.
- El llibre deu costar dotze euros.
- El sopar ja està fet.
- Continua nevant molt.

8) Completa aquestes oracions de manera que continguen perífrasis d'obligació.

- berenar tots els dies.
- anar-hi.
- Els cotxes circular lentament.
- treballar més.

🔗 Expressions temporals incorrectes

🌟 **Perífrasi d'imminència:** la imminència —successió sense intervals entre dues accions— s'expressa en el present amb les perífrasis **estar a punt de + infinitiu** / **estar per + infinitiu**: *La llet està a punt de bullir*.

- Si ens referim al passat (i, aleshores, a més d'imminència, s'ha de parlar de conat, d'intent) es pot emprar la perífrasi **anar a + infinitiu**: *Ho anava a dir, però m'ho vaig repensar*.
- Si ens referim al futur, es incorrecte l'ús de la perífrasi *anar a + infinitiu*, i es recomana posar el verb en **futur**, precedit de l'adverbi **ara**: *Ara us diré el que va passar*.

🌟 **L'obligació** *Ser precís + infinitiu, s'ha de substituir per *Ser necessari + infinitiu/que*.

🌟 És incorrecta la forma IGUAL com **adverbi de probabilitat** *Igual vindran demà (*Potser vindran demà*).

- 3) Subratlla les formes d'obligació, probabilitat i imminència incorrectes que apareixen en les frases següents i esmeneu-les:
- Sabia que devia de tenir problemes amb el cotxe. El mecànic m'ha dit que era precís dur-lo al taller.
  - Per la gent que hi havia, serien més de les tres de la vesprada.
  - Tens que anar a portar la sol·licitud
  - Igual va a ploure molt, pels núvols que es veuen
  - Es té que pintar l'escala i millorar les condicions de la casa
  - Si vols que et fem cas deuràs d'aportar les proves adients.
  - Teniu que guardar els medicaments en un lloc sec i sense llum directa
  - Igual si mengeu molts greixos, és precís que us feu una anàlisi de colesterol.
  - Vas a acabar malament si continues tenint que treballar tant
  - Hi ha que dir-li-ho prompte, abans que se'n vaja.

🔗 Expressió de la predicció

La **predicció** sobre un fet que encara no ha ocorregut, però que estem segurs que ocorrerà s'expressa amb el **futur** d'indicatiu i amb la **perífrasi d'immediatesa**: *estar a punt de + infinitiu*.

🔗 Expressió de la probabilitat

La **probabilitat** que ocorrega un fet s'expressa amb **adverbis** i **locucions** que lleven certesa a les afirmacions de futur: *segurament, probablement, potser*, etc. i les perífrasis de probabilitat: *deure + infinitiu* i *poder + infinitiu*. És incorrecte l'ús del futur, del condicional i de la perífrasi: *deure + de + infinitiu*.

🔗 Expressió de la condició

La condició s'expressa amb el temps verbal del **condicional**. Però quan el desig està condicionat per un altre factor, fem ús **d'oracions subordinades condicionals** introduïdes pels nexes: *si, en cas que, només que...* + *oració*, el verb de la qual va en **subjuntiu**, i amb la condició *de* o *a condició de* + **infinitiu**.

3. SINTAXIS

➤ Els complements verbals (IV): el CRV.

Hi ha verbs, que per completar el seu significat, necessiten un complement. Aquest complement introduït per una preposició exigida pel significat del verb es diu complement de règim verbal (CRV). Exemple: discutir (de), referir-se (a), acostumar-se (a).

10) Amb els verbs següents i les preposicions que els acompanyen, fes oracions amb complement de règim verbal.

confiar en, queixar-se de, exposar-se a, adonar-se de, arriscar-se a, parlar de, jugar a, cansar-se de, pensar en.

11) Subratlla el CRV i encercla la preposició:

- S'ha oblidat de la reunió.
- S'ha avesat al nou horari.
- Confia que acabarà la feina a temps.
- Estem segurs que triomfarem.
- Vaig avergonyir-me de la meua germana.
- Està satisfet del seu comportament.
- Pense en les víctimes de la catàstrofe.
- Pense a ajudar les víctimes de la catàstrofe.
- Estic convençut de la seua sinceritat.
- Estic convençut que diu la veritat.

12) Ompliu, si cal, els buits que hi ha davant dels complements de règim verbal següents amb la preposició adequada:

- Ell també confia _____ mi.
- Confie _____ que arribes a temps.
- Estic acostumada _____ la bona vida.
- Lluís només pensa _____ divertir-se.
- Parlem _____ qualsevol tema.
- Cal pensar _____ que els convidats arribaran tard.
- Insisteixen _____ que volen anar-hi demà.
- Sap _____ música.
- Jugarem _____ bàsquet la pròxima setmana.
- Van tardar molt _____ solucionar-vos el problema?

➤ Els pronoms febles (III)

La substitució del CRV depèn de la preposició: si és **de**, se substitueix pel pronom **en**; si és qualsevol altra preposició, se substitueix per **hi**:

Francesc parla de moltes coses: Francesc **en** parla / Juguem a la pilota!: Juguem-**hi**!

13) Subratlla el complement de règim verbal (CRV) i substitueix-lo pel pronom feble adient:

Oracions	Amb substitució pronominal
a) No m'acostume a aquelles ulleres.	
b) Es dediquen a vendre roba de segona mà.	
c) Jaume tampoc creu en la reencarnació.	
d) Pense en allò que m'has contat i tremole.	
e) Bernat es queixa de mal de ventre.	

14) Substitueix els CRV d'aquestes oracions pel pronom feble adient:

- a) Renunciaré al càrrec.
- b) Pensa en això que et vaig dir!
- c) Parlava de tot un poc
- d) Ha parlat de tot un poc
- e) Estic d'acord amb vosaltres.
- f) No accediré als teus desitjos.
- g) Mai ha vacil·lat a dir la veritat.
- h) El meu germà sap de tot.
- i) Pau ha renunciat a la seua faena.
- j) Anna està molt interessada en la teua història.

4. LÈXIC

➤ Prefixos i sufixos grecollatins

Una gran part dels mots compostos es construeixen amb elements grecollatins que fonamentalment són molt pròxims als afixos. Ara en coneixeràs alguns.

15) Indica el significat que correspon als següents radicals grecollatins i escriu un exemple de cadascun dels prefixos:

Prefixos	Significat	Solucions	Exemple
1. ANA-	a) vida		
2. ARQUEO-	b) contra, de nou		
3. BIO-	c) poble		
4. CARDIO-	d) antic, primitiu		
5. DEMO-	e) pell		
6. DERMATO-	f) cor		
7. OMNI-	g) petit, menut		
8. MICRO-	h) tot		

16) Indica el significat que correspon als següents radicals grecollatins i escriu un exemple de cadascun dels prefixos:

Sufixos	Sifnicat	Solucions	Exemple
1. -ALGIA	a) bola		
2. -SFERA	b) cap, testa, crani		
3. -DROM	c) dolor		
4. -CÉFAL	d) cursa		
5. -MÀNCIA	e) dissolució		
6. -GAM	f) endevinació		
7. -LISI	g) aparell per a observar		
8. -SCOPI	h) unit en matrimoni		

17) Indica quin és el significat de cada locució llatina:

Locució llatina	Significat	Solucions
1. ex professo	a) a partir d'allò que és després	
2. sui generis	b) a propòsit	
3. a priori	c) cosa de poca importància	
4. peccata minuta	d) a partir d'allò que és abans	
5. a posteriori	e) de la seua classe o manera	
6. ipso facto	f) amb el cos no enterrat	
7. ex aequo	g) en l'acte mateix	
8. in situ	h) rumor popular	
9. corpore insepulto	i) en el lloc	
10. vox populi	j) amb igual mèrit	

➤ La sinonímia

La **sinonímia** és aquell tipus de relació semàntica en què un significat pot expressar-se mitjançant diversos significats. S'hi poden donar diversos casos: una **sinonímia perfecta** —molt poc habitual—, una **sinonímia parcial** i uns **geosinònims** o sinònims dialectals, paraules diferents dites segons les comarques però amb el mateix significat, per exemple, *meló d'aigua*, *meló d'alger* o *síndria*.

18) Indica quina paraula de cada sèrie no és un sinònim de la inicial:

- a) **intranquil**: impacient, neguitós, capficat, despreocupat, desassossegat.
- b) **goig**: alegria, suplici, diversió, esbargiment, plaer, felicitat.
- c) **evacuar**: partir, quedar-se, fer de ventre, despoblar, marxar.
- d) **sincer**: hipòcrita, franc, obert, clar, lleial, honrat, genuí.
- e) **caragolar**: enrotllar, retòrcer, alternar, enroscar, afluixar.

19) Reescriu aquestes oracions utilitzant els verbs del requadre, que són sinònims del verb fer.

impartir, creure, produir, ocasional, projectar, convertir, augmentar, confeccionar
---

- a. Joan va demanar excedència perquè estava cansat de fer classes.
- b. Al cine Chaplin fan una pel·lícula sobre els maltractaments a les dones.
- c. M'he fet una disfressa aprofitant la tela de la cortina.
- d. Em fa la impressió que plourà.
- e. El barri antic s'ha fet la zona més dinàmica de la ciutat.
- f. La Ford ha anunciat que farà un 15% més d'automòbils.
- g. El conflicte bèl·lic ha fet una baixada de la borsa.
- h. Aquest taronger féu tres arroves de navelines.

20) D'acord amb el context de cada frase, encercla el sinònim més precís de la paraula en cursiva, d'entre els que hi ha entre parèntesis:

- a. Visc en un **habitatge** de només 40 metres quadrats. (Pis, casa, apartament, estudi, residència, xalet, vil·la).
- b. Em vaig fer un set als pantalons, però per sort ma mare me'ls va **cosir** en un moment. (Brodar, embastar, sargir, sobrefilat, repuntejar).
- c. Cada estiu navega amb el seu **vaixell** per la Mediterrània. (Transatlàntic, goleta, fragata, corbeta, iot, veler).
- d. La policia l'ha detingut per **robar** un milió a la seva empresa. (Defraudar, desfalcar, desvalisar, estafar, sostreure, arrabassar, furtar).
- e. El **soroll** de les frontisses de la porta em fa posar la pell de gallina. (Cruixit, borbolleig, clapoteig, grinyol, remor, enrenou, murmurí).
- f. Tota la nit vam sentir els **crits** dels llops. (Parrups, brams, lladrucs, udols, mugits, clapits, bruels, roncs, esgarips).
- g. M'han demanat el **document** de propietat del pis. (Pòlissa, pagaré, partida, cèdula, escriptura, certificat, atestat, diploma).

21) Relaciona els mots d'una columna amb els de l'altra:

a) cinturó	1 solapa
b) agulla	2 botó
c) sabata	3 veta
d) màniga	4 camals
e) pantalons	5 cordons
f) espadenya	6 sivella
g) coll	7 puny
h) trau	8 didal

22) Relaciona les paraules que tinguen el mateix significat (geosinònims):

<ul style="list-style-type: none"> a) gos b) granera c) dacsa d) espill e) eixir f) xic 	<ul style="list-style-type: none"> 1. escombra 2. ca 3. sortir 4. blat de moro 5. mirall 6. noi
---	---

23) Relaciona les paraules de l'esquerra típiques de les Illes Balears amb les de la dreta que s'usen a la Comunitat Valenciana:

<ul style="list-style-type: none"> a) aglà b) horabaixa c) tassó d) al·lot e) ombrel·la f) moix 	<ul style="list-style-type: none"> 1. xiquet 2. paraigua 3. gat 4. vesprada 5. bellota 6. got
---	---

24) Busca un sinònim per a cada mot:

a) barat	f) tancar
b) car	g) obrir
c) ric	h) pobre
d) començar	i) acabar
e) sofrir	j) robar

5. REFORÇ D'ORTOGRAFIA

➤ Les grafies H i L·L

25) Completeu, si cal, amb H els espais en blanc. Si no cal posar-hi res, marqueu-ho amb el símbol Ø.

- A__ir van discutir perquè ells volien anar a __sca i elles, a Ori__ola.
- L'__ostatge va ex__aurir la paciència dels segrestadors i el van __alliberar alhora que sospiraven alleugerits.
- M'abelleix prendre una __orxata ben fresca amb uns caca__uets ben salats, però mal__auradament m'han pro__ibit prendre totes dues coses.
- Han sub__astat tots els seus béns i pretenen que tot__om hi estiga d'acord.
- Aquell tru__à no va ser capaç de perdonar una sola vida i va ani__illar el poble sencer.
- Volia anar a pescar, però no tenia __ams.
- Hem de viure amb __armonia i mirant amb esperança l'__oritzó.
- Aquesta composició està feta usant només __endecasíl·labs.
- L'__ostessa va eixir corrent com un co__et quan es va assabentar de la notícia.
- A__ir vaig escoltar aquesta simfonia interpretada per la fil__armònica de Londres.
- __em fet el que __em pogut, però __em sembla que no n'hi ha prou.
- __om diu que l'__ombra de l'__om és allargada.

26) Escriu els antònims d'aquestes paraules:

a) mòbil		d) lògic		g) nombrable	
b) madur		e) limitat		h) necessari	
c) mutable		f) localitzable		i) negociable	

6. LITERATURA

➤ L'assaig al segle XX

Entre els assagistes valencians més importants destaquen: **Joan Fuster**, Joan Francesc Mira, Toni Mollà, Josep Vicent Marqués, Enric Sòria.

Manuel Sanchis Guarner (València 1911-1981) fou, sobretot, un filòleg extraordinari que va dedicar molts estudis a la nostra llengua. Col·laborà intensament en l'elaboració del *Diccionari català-valencià-balear* i va escriure alguns llibres de divulgació lingüística com *La llengua dels valencians* i *Els pobles valencians parlen els uns dels altres*. També publicà estudis històrics com *La ciutat de València*.